

Duurzaamheidbalans gemeente Westland 2018

in aansluiting op de Duurzaamheidsbenchmark
Westland 2018

Telos

Prof. Dr. Ir. B.C.J. (Bastiaan) Zoeteman
S.A.M. (Sanne) Paenen, MSc

Tilburg, 19 maart 2019

Documentnummer:

Prof de Moorplein
5037 AB Tilburg
Postbus 90153
5000 LE Tilburg

T 013 - 466 87 12

telos@uvt.nl

www.telos.nl

telos brabant's centrum voor
duurzame ontwikkeling

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Samenvatting	5
1 Inleiding	9
2 De Telos methode	13
3 Sociaal-cultureel kapitaal	19
3.1 Voorraad Maatschappelijke participatie	20
3.2 Voorraad Politieke participatie	21
3.3 Voorraad Economische participatie	21
3.4 Voorraad Kunst en cultuur	23
3.5 Voorraad Gezondheid	24
3.6 Voorraad Veiligheid	25
3.7 Voorraad Woonomgeving	26
3.8 Voorraad Onderwijs	27
4 Ecologisch Kapitaal	29
4.1 Inleiding	29
4.2 Voorraad Bodem	31
4.3 Voorraad Water	32
4.4 Voorraad Lucht	33
4.5 Voorraad Hinder en calamiteiten	34
4.6 Voorraad Natuur en landschap	35
4.7 Voorraad Energie	36
4.8 Voorraad Afval- en grondstoffen	38
5 Economisch Kapitaal	39
5.1 Inleiding	39
5.2 Voorraad Arbeid	40
5.3 Voorraad Kennis	41
5.4 Voorraad Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden	42
5.5 Voorraad Concurrentievermogen	43
5.6 Voorraad Infrastructuur en bereikbaarheid	44

6	De duurzaamheidsscores voor de kapitalen en voorraden van Westland en de duurzaamheidsdriehoek	45
6.1	De totaal scores van de duurzaamheidskapitalen en de duurzaamheidsdriehoek	45
6.2	De scores voor de duurzaamheidsvoorraden	46
7	Conclusies	49
7.1	Algemeen beeld	49
7.1.1	De hoofduitkomst	49
7.1.2	Verschuivingen in de prioritaire voorraden tussen 2014 en 2018	49
7.2	Scores van de indicatoren met sterkste potentiële beleidsopgaven	51
7.2.1	Kunst en cultuur	51
7.2.2	Water	51
7.2.3	Afval- en grondstoffen	52
7.2.4	Energie	53
7.2.5	Natuur en landschap	53
7.2.6	Hinder en calamiteiten	54
7.2.7	Kennis	55
7.3	Samenvatting te verbeteren prioritaire voorraden en bijbehorende indicatoren	55
7.4	Vooruitblik	57
	Bijlage 1	58

Samenvatting

De voorliggende Duurzaamheidbalans Westland 2018 is het resultaat van een duurzaamheidsmeting door Telos die tevens is gebaseerd op een aantal door de gemeente Westland aangedragen indicatoren (zie voor detaillering tabel 2.3) en waarbij Westland zelf aangeeft welke duurzaamheidsnormen worden gehanteerd. Daarmee worden in de balans accenten gelegd die overeenstemmen met de eigen prioriteiten van de gemeente. In november 2018 werd de duurzaamheidsbenchmark van de gemeente Westland opgesteld waarin de gemeente Westland is vergeleken met 18 benchmark gemeenten.

Het algemene beeld laat verdere verbetering zien, vooral economisch en ecologisch

Tabel S.1 laat zien hoe de duurzaamheid, gemeten volgens de balansmethode zich de afgelopen vier jaar in Westland heeft ontwikkeld.

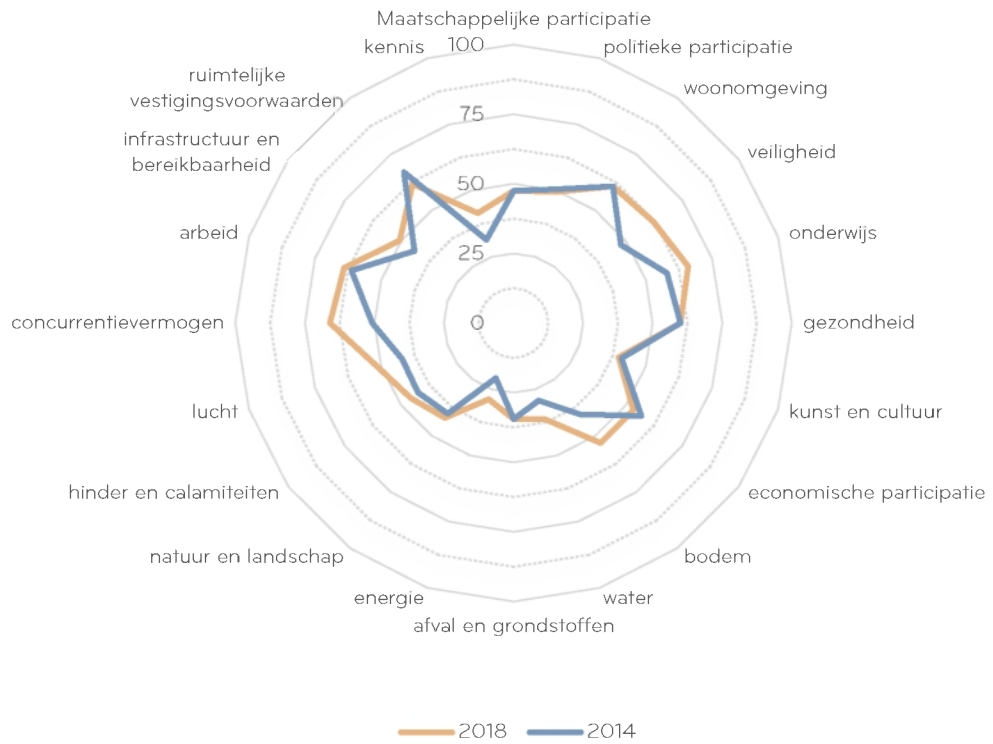
Tabel S.1 Verbeteringen in de duurzaamheidsbalans van Westland over 2014-2018

Kapitaal	Score (%) 2018	Score (%) 2014
Sociaal-cultureel	55	53
Ecologisch	42	36
Economisch	57	51
Totaal	51	47

In totaal verbeterde de duurzaamheidscore van Westland van 47% naar 51% in de periode 2014-2018. Scoorde in 2014 het sociaal-culturele kapitaal het gunstigst met 53%, in 2018 was, ondanks dat het sociaal-culturele kapitaal verbeterde naar 55%, het economische kapitaal het hoogst scorend met een verbetering van 51% in 2014 naar 57% in 2018. Het laagst van de drie kapitalen scoorde in 2014 het ecologische kapitaal en dat bleef zo, al verbeterde ook hier de score flink van 36% naar 42%.

Een gedetailleerder beeld geeft figuur S.1 waarin de veranderingen in de voorraadcores worden getoond. Alle voorraden geven een verbetering of gelijke score in 2018 te zien, met uitzondering van economische participatie

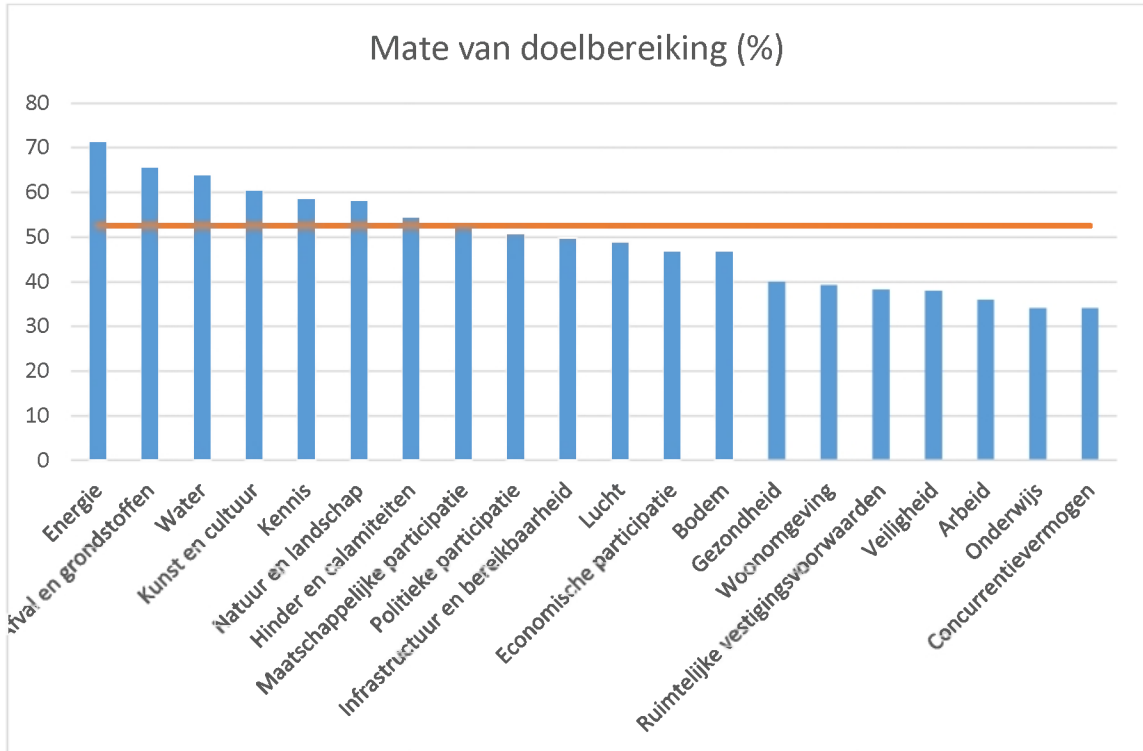
en ruimtelijke vestigingsvoorwaarden. De meest opvallende verbeteringen zijn geregistreerd bij veiligheid en concurrentievermogen.

Figuur S.1 Overzicht voorraadcores in 2014 en 2018 van de Westlandse Duurzaamheidbalans

Meest prioritaire voorraden voor beleidsaanpak

Op basis van de resultaten is een overzicht gemaakt van de voorraden waarbij de score in 2018 de grootste beleidsopgave te zien geeft om het duurzaamheidsdoel te bereiken.

Figuur S.2 Voorraden duurzaamheidsbalans Westland 2018 gerangschikt naar de afstand tot het te bereiken duurzaamheidsdoel

Figuur S.2 laat zien dat 7 voorraden in het bijzonder baat zullen hebben bij een extra beleidsimpuls:

1. Energie
2. Afval
3. Water
4. Kunst en cultuur
5. Kennis
6. Natuur en landschap
7. Hinder en calamiteiten

In hoofdstuk 7 is op indicator niveau vermeld welke activiteiten een rol kunnen spelen om de voorraadcores te verbeteren. Naast te verbeteren indicatoren voor deze 7 voorraden zijn er nog andere te verbeteren indicatoren aangegeven voor de overige voorraden.

Vooruitblik

De afgelopen jaren heeft Westland verder gebouwd aan het bestaande economische en sociale succes. Enkele scherpe kanten zoals het opleidingsniveau van de bevolking en van de gezochte werkgelegenheid en de kennisfunctie en infrastructuur zijn verbeterd. Het milieu staat er beter bij dan in 2014, maar daar liggen ook nog belangrijke opgaven om de woonomgeving

aantrekkelijker te maken en bij te dragen aan de nationale energie transitie en het fors verbeteren van het afvalhergebruik (circulaire economie).

De vraag of de unieke maar daarmee ook wat eenzijdige economische structuur kansen blijft bieden of problemen gaat oproepen in de toekomst is moeilijk te beantwoorden. Vormen van economische diversificatie en het aantrekkelijk zijn voor eigen inwoners en werkers vanuit buurgemeenten kunnen helpen om blijvend hoge duurzaamheid prestaties in Westland te bereiken.

1 Inleiding

De gemeente Westland heeft alweer enige tijd geleden zijn visie op het gebied van duurzaamheid vastgelegd in de Duurzaamheidsagenda 2012-2020 'Op weg naar een Waardevol Westland'. Daarin heeft de gemeente de ambitie opgenomen om de meest duurzame glastuinbouwgemeente van Nederland te worden en daarbij ook de leefomgeving en het handelen van de gemeentelijke organisatie te betrekken.

Tabel 1.1 Overzicht duurzaamheidscores glastuinbouwgemeenten volgens de benchmark 2018¹

No.	Gemeente	Totaal score 2018 benchmark
1	Midden-Delfland	54.8
2	Horst aan de Maas	50.6
3	Westland	50.6
4	Zaltbommel	50.3
5	Pijnacker-Nootdorp	49.5
6	Aalsmeer	48.4
7	Lansingerland	48.3
8	Zuidplas	48.0
9	Waddinxveen	47.5
10	Noordoostpolder	46.7
11	Peel en Maas	46.4
12	Brielle	46.2
13	Heerhugowaard	46.2
14	Uithoorn	45.6
15	's-Gravenhage (gemeente)	45.3
16	Venlo	45.2
17	Hollands Kroon	44.9
18	Emmen	41.5
19	Rotterdam	41.3
Gemiddeld		47.2

¹ Zoeteman, B.C.J. en S. Paenen, 2018, Duurzaamheidsbenchmark gemeente Westland 2018 o.a. met 18 benchmarkgemeenten, Telos document nr 18.197, 28 november 2018

Zoals tabel 1.1 laat zien is Westland goed op weg om de doelstelling te halen maar zal het een hele opgave worden om boven buurgemeente Midden-Delftland te eindigen. Een reden hiervoor is het unieke karakter van Westland dat niet alleen de grootste glastuinbouw gemeente van ons land is maar tevens een 100,000 plus gemeente met bijbehorende duurzaamheidsuitdagingen op sociaal- en milieuvlak.

In de Duurzaamheidsagenda is samenhang aangebracht tussen de verschillende duurzaamheidsprojecten, waardoor deze elkaar kunnen versterken. Naast het realiseren van eigen duurzaamheidsprojecten, is de rol van de gemeente vooral stimuleren, enthousiasmeren en ondersteunen. Het streven is om van Westland 'een duurzame gemeente te maken, waar ondernemers goed verdienen, mensen prettig wonen, een goed arbeidsklimaat heerst en de leefomgeving schoon en veilig is'.

Telos heeft in 2014 en 2016 voor Westland een Duurzaamheidsbenchmark met andere voor Westland relevante (voornamelijk glastuinbouw) gemeenten gemaakt en tweemaal een eigen Duurzaamheidsbalans. Bij de balans kan de gemeente zelf mede aangeven wat zij als relevante duurzaamheidskenmerken ziet en welke duurzaamheidsdoelen zij daarvoor in de komende Collegeperiode wil hanteren. Bij de benchmark kiest Telos de doelen en indicatoren zodat Westland met andere gemeenten kan worden vergeleken.

Na de gemeenteraadverkiezingen van 2018 is op 26 april 2018 een nieuw College in Westland gevormd dat naast de burgemeester bestaat uit de fracties CDA Westland, LPF Westland, VVD Westland en ChristenUnie-SGP Westland. Een van de wethouders (Karin Zwinkels-de Jong) coördineert het thema duurzaamheid, waarvan de onderdelen bij meerdere wethouders zijn belegd. Uitgangspunt voor de periode 2018-2022 is: "Wij vinden elkaar in de ambitie om Westland met innovatieve oplossingen mooier en toekomstbestendig te maken en gaan graag de samenwerking aan met een ieder die deze trots en ambitie deelt." De beleidsprioriteiten zijn:

- Meer betaalbare woningen: ruimte voor bijzondere woonvormen en slimmer omgaan met de beschikbare ruimte
- Aantrekkelijke dorpen: groenere woonwijken, gezellige feestweken, levendige dorpscentra
- Veilig samen: inzet van particuliere beveiligingsbedrijven, optimaliseren van de inzet van boa's, gebruik van particuliere beveiligingscamera's voor opsporing
- Ruimte voor ondernemen: versnellen van de herstructurering van de glastuinbouw en de energietransitie en versterking van de winkelgebieden
- Behoud van de menselijke maat in de participatiesamenleving: bestrijden eenzaamheid en hulp aan vrijwilligers
- Zorgvoorzieningen dichtbij: innovatieve vormen van wonen en zorg en meer verpleeghuis- en revalidatieplekken.

Op basis hiervan is het WestlandProgramma 2018-2022, 'Samen werken aan een nieuwe balans' uitgewerkt, waarin een balans tussen wonen, groen, economie en voorzieningen wordt nagestreefd. Een jaarlijks uitvoeringsprogramma geeft hieraan

verder vorm.² Verder zullen veel voornemens onderdeel gaan uitmaken van de nieuwe Omgevingsvisie.³

Westland heeft er voor gekozen om iedere twee jaar, dus na 2014 en 2016 ook in 2018, de benchmark en de duurzaamheidbalans te actualiseren, zodat periodiek kan worden bijgestuurd. Het benchmarkrapport 2018 (Telos Document nr 18.197 van 28 november 2018) is inmiddels opgesteld.

De inhoud van het benchmarkrapport 2018 kan als volgt worden samengevat:

Westland wist over de afgelopen jaren (2014-2018) de duurzaamheidsscore gestaag te verbeteren van 47.2 tot 50.6%. Ook ten opzichte van het landelijke beeld wist Westland de afgelopen periode de duurzaamheid meer te verbeteren (1.5%punten) dan gemiddeld (1.0%punt). Bij 13 van de 20 voorraden scoort Westland beter dan de andere grote gemeenten. Dit geldt bijvoorbeeld voor veiligheid, economische participatie, ruimtelijke vestigingsvoorwaarden en arbeid. Maar er zijn ook voorraden waar Westland duidelijk ongunstiger uit de bus komt, zoals bij water, kunst en cultuur, kennis, afvalinzameling en energie. Ondanks de mooie economische prestaties, is er een teruggang te constateren in de score voor ruimtelijke vestigingsvoorwaarden en in economisch participatie in Westland. Beide voorraden kunnen op langere termijn remmende factoren worden.

Ook is nagegaan hoe Westland op de relevante Sustainable Development Goals (SDGs) scoort. Met name bij SDGs 1. Einde aan armoede, 6. Schoon drinkwater, 7. Duurzame en betaalbare energie, 11. Veilige en duurzame steden, 12. Duurzame consumptie en productie en 13. Klimaatverandering aanpakken, scoort de gemeente Westland aan de lage kant. Daarentegen scoort Westland goed op de thema's 3. Gezondheid en welzijn, 4. Goed onderwijs, 8. Fatsoenlijke banen en economische groei en 9. Innovatie en duurzame infrastructuur.

In het voorliggende rapport wordt de Duurzaamheidsbalans Westland 2018 gepresenteerd. Op basis van het benchmarkrapport zijn, in overleg met Telos, door de gemeente 20 aanvullende indicatoren toegevoegd met daarbij horende duurzaamheidsdoelen. Daarmee is in beeld gebracht wat de gemeente zelf van belang vindt en waarover gegevens beschikbaar zijn.

Ambtelijk coördinator voor dit project was Judith Zuiderwijk-Groenewegen. Het onderzoek is uitgevoerd in de periode januari-maart 2019.

Onderstaand zal de toegepaste methode kort worden beschreven. Deze is in beginsel vergelijkbaar met die welke bij de benchmarkstudie is toegepast. De

² <https://www.gemeentewestland.nl/gemeenteraad-en-college/westlandprogramma-2018-2022.html>

³ <https://www.gemeentewestland.nl/wonen-bouwen-en-verbouwen/vanuit-de-gemeente/nieuwe-omgevingswet.html>

voorliggende balans is te zien als een 'voortgangs-meting' voor het huidige College waarin de eigen prioriteiten en doelen zijn verwerkt en waarbij de resultaten worden vergeleken met die van 2014. In de hoofdstukken 3 tot en met 5 worden de duurzaamheidscores van de drie kapitalen van duurzaamheid besproken. In hoofdstuk 6 worden de totaal scores van kapitalen en voorraden en de duurzaamheidsdriehoek gepresenteerd. In hoofdstuk 7 worden conclusies en beleidsopgaven vanuit het oogpunt van duurzaamheid besproken.

2 De Telos methode

In het eerder opgeleverde benchmarkrapport 2018 is de Telos methode reeds gekarakteriseerd. Daarom zal hier slechts kort op de methode worden ingegaan. Volgens de Telos methode kan duurzame ontwikkeling worden opgevat als een ontwikkelingsproces gericht op het bevorderen van een evenwichtige groei (in balans) van de veerkracht en kwaliteit van de natuur (het ecologisch kapitaal), van het lichamelijke en geestelijke welzijn van mensen (het sociaal-cultureel kapitaal) en een gezonde economische ontwikkeling (het economisch kapitaal).

Met deze integrale benadering wordt gekozen voor een breed perspectief op duurzame ontwikkeling en niet een verenging tot bijvoorbeeld alleen de energietransitie. Het begrip heeft zowel een strategische dimensie (de langere termijn), als een normatieve dimensie (verantwoordelijkheid voor andere schaalniveaus en toekomstige generaties).

Om duurzame ontwikkeling te kunnen meten is het 3P instrument ontwikkeld. In de 3P methode worden de belangrijkste indicatoren voor de ontwikkeling van een gebied samengebracht. Dat wordt gedaan door de drie domeinen van duurzaamheid People, Prosperity en Planet (3Ps), hier kapitalen genoemd, te ontleden in voorraden, eisen en indicatoren en hun normen. Deze aanpak wordt ook gevolgd bij het uitvoeren van de benchmarkstudie en de voorliggende balansstudie.

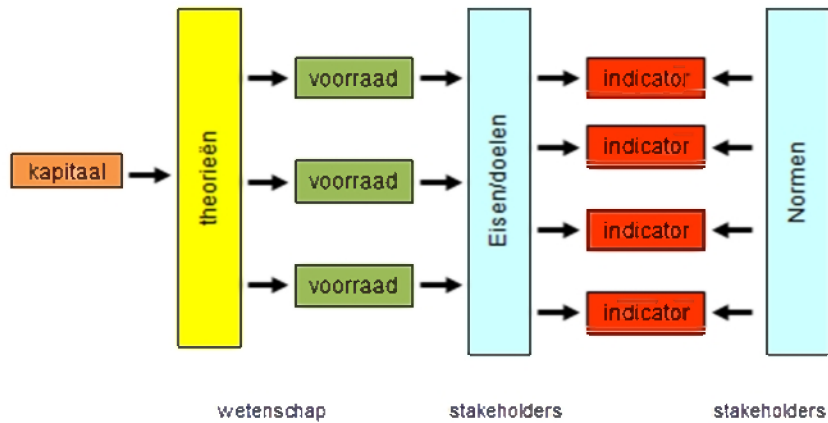
In het onderstaande schema worden deze begrippen kort toegelicht.

Tabel 2.1 De relevante begrippen uit de duurzaamheidsbenchmark studie

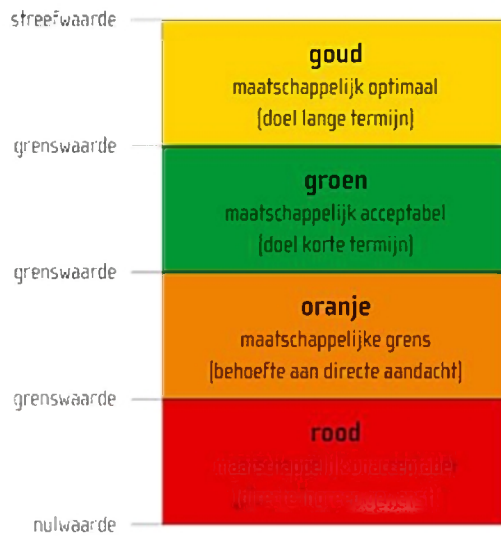
Begrip	Omschrijving
Kapitaal	De drie essentiële delen, subsystemen van het totale maatschappelijke systeem: ecologie, sociaal-cultureel en economie.
Voorraad	De essentiële thema's die samen de kwaliteit en kwantiteit van een kapitaal bepalen.
Eisen	De lange termijn doelen die geformuleerd worden voor de ontwikkeling van een voorraad.
Indicatoren	Graadmeters waarmee de eisen binnen een voorraad kunnen worden geoperationaliseerd.
Normen	Normatief vastgestelde maatstaven met behulp waarvan de score van indicatoren wordt beoordeeld op hun afstand tot het duurzaamheidsdoel.

De eisen of lange termijn doelen vormen de kern van het meetbaar maken van duurzaamheid. Ze verwoorden de lange termijn duurzaamheidsambities van de gemeente, de gemeenschappelijk gedeelde stip op de horizon. Met behulp van de indicatoren wordt vervolgens gemeten hoe goed de gemeente er in slaagt haar ambities te realiseren. Hoe ver staat de toestand op het grondgebied van de gemeente af van doelrealisatie?

Deze doelen en normen zijn gebaseerd op beleidsdocumenten in de EU en ons land, wetenschappelijke inzichten en ervaringen opgedaan bij het maken van provinciale, regionale en lokale duurzaamheidbalansen (figuur 2.1). Hoewel in de (beleids)praktijk er vaak andere woorden worden gebruikt, blijkt bij nadere bestudering en analyse sprake te zijn van een grote mate van overeenstemming over de lange termijn duurzaamheidsambities. De verschillen zitten veelal niet zo zeer in de doelen, maar in de wijze waarop en de weg waarlangs deze doelen (normeringen) worden gerealiseerd (figuur 2.2).

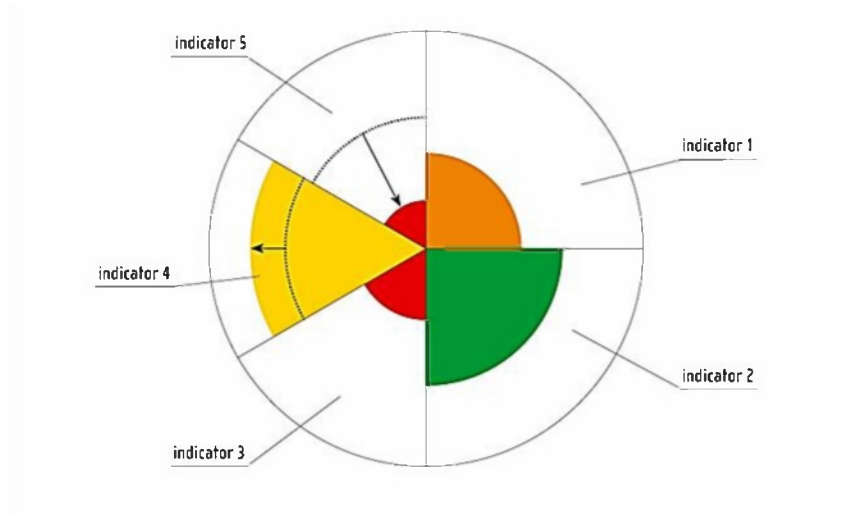

Figuur 2.1 De samenhang tussen kapitalen, voorraden en indicatoren

Figuur 2.2 Klassenindeling bij normering

De normeringen in deze studie, zijn veelal gebaseerd op een regionale vergelijking, maar ook kan de gemeente zelf normeringen kiezen in lijn met de eigen duurzaamheidsdoelen. Voor elke voorraad is een cirkel- of taarttaartdiagram opgesteld waarin per indicator van die voorraad is aangegeven hoe dicht het duurzaamheidsdoel wordt benaderd. Met het dichter benaderen van het doel verandert de kleur van een taartpunt respectievelijk van rood naar oranje, groen en goud. Deze aan de normering verbonden kleuren spreken in een discussie makkelijk aan, maar zijn niet essentieel om de voortgang naar duurzaamheid zichtbaar te maken.

Figuur 2.3 Voorbeeld cirkeldiagram

Niet iedere indicator is even belangrijk. Daarom heeft iedere indicator een eigen gewicht. Het belang of gewicht van een indicator komt tot uitdrukking in de hoekpunt die ze innemen in de taartdiagrammen: hoe belangrijker de indicator binnen een voorraad, hoe groter het gewicht en daarmee hoe groter de hoek. De straal van de taartpunt, de mate waarin de taartpunt ook daadwerkelijk gevuld wordt, geeft vervolgens de feitelijk gemeten waarde aan. Hoe groter de straal, hoe beter de duurzaamheid score. De pijltjes in de taartpunten geven de verandering aan sinds de vorige meetperiode; in dit rapport is dat het rapportagejaar 2014.

De optelsom van de voorraden, die altijd een gelijk gewicht krijgen binnen een kapitaal, bepaalt vervolgens de score van het kapitaal. Het gemiddelde van de drie kapitalen bepaalt de totale duurzaamheidscore van de gemeente in een bepaald jaar.

Onderstaande tabel 2.2 geeft een overzicht van de gehanteerde voorraden per kapitaal. In totaal gaat het om 20 voorraden. De 20 voorraden zijn gemeten met behulp van een basis aantal van 126 indicatoren waaraan Westland zelf er 20 heeft toegevoegd, dus in totaal 146 indicatoren.

Tabel 2.2 De drie kapitalen met hun voorraden

Sociaal-cultureel	Ecologie	Economie
1 Maatschappelijke participatie	1 Bodem	1 Arbeid
2 Politieke participatie	2 Lucht	2 Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden
3 Economische participatie	3 Water	3 Concurrentievermogen

4 Kunst en cultuur	4 Natuur en landschap	4 Kennis
5 Gezondheid	5 Hinder en calamiteiten	5 Infrastructuur/bereikbaarheid
6 Veiligheid	6 Energie	
7 Woonomgeving	7 Afval- en grondstoffen	
8 Onderwijs		

Een overzicht van de 20 door Westland extra toegevoegde indicatoren geeft tabel 2.3. Deze indicatoren zijn toegevoegd omdat deze indicatoren specifiek van belang zijn voor Westland of omdat de gemeente extra, dan wel verbeterde, informatie heeft over deze indicatoren.

Tabel 2.3 Overzicht van extra indicatoren

Kapitaal	Voorraad	Indicator
Sociaal-cultureel	Woonomgeving	Gemeentelijke dienstverlening
	Onderwijs	Natuur en milieu educatie
	Gezondheid	Overmatig alcoholgebruik
	Gezondheid	Obesitas
	Gezondheid	Verpleeghuisbedden
	Gezondheid	Roken
	Kunst en cultuur	Cultuur educatie
	Kunst en cultuur	Evenementen
	Economische participatie	Schulden
	Economische participatie	Participatie wet
	Economische participatie	Schuldentract
	Economische participatie	Besteedbaar inkomen
	Ecologisch	Natuur en landschap
Afval en grondstoffen		Afvalscheidingspercentage
Energie		Geothermie
Energie		Gebruik hernieuwbare energie
Energie		WKO installaties
Economisch	Concurrentie vermogen	Percentage duurzaam inkopen
	Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden	Areaal glastuinbouw
	Kennis	Investerings innovatie

Op basis van de scores van de individuele indicatoren heeft het gemeentebestuur de mogelijkheid te kiezen om aan bepaalde

duurzaamheidstekorten wel of niet te werken. Soms is wat in de eigen gemeente een tekort is (bv bossen) ruim voorhanden en voor de eigen burgers toegankelijk in buurgemeenten. Dan hoeft dit geen beleidsprioriteit te zijn. Bij andere tekorten, bijvoorbeeld afvalinzameling, zal de gemeente zelf aan zet zijn.

3 Sociaal-cultureel kapitaal

Kernbegrippen binnen het sociaal-cultureel kapitaal zijn sociale rechtvaardigheid en maatschappelijke betrokkenheid. Voor een sociaal en cultureel duurzame samenleving wordt het principe van sociale rechtvaardigheid ingevuld met gelijke kansen, vrijheid, brede toegankelijkheid van voorzieningen en veiligheid. Maatschappelijke betrokkenheid verwijst naar maatschappelijke, politieke en economische participatie van burgers, die zowel rechten als plichten hebben.

Binnen het sociaal-cultureel kapitaal draait het primair om de sociale interacties binnen een samenleving. Mensen ontwikkelen zich door te participeren in sociale netwerken. Die toegang tot netwerken wordt niet voor niets in toenemende mate uitgedrukt in noties van 'sociaal kapitaal'. Het wordt van belang geacht voor de economische productiviteit en groei én voor het welzijn van mensen. Via sociale netwerken hebben mensen toegang tot hulpbronnen die ze individueel niet kunnen bereiken. Dat kunnen netwerken zijn binnen kleine en gesloten gemeenschappen zoals die van de familie, de voetbalclub of de klas, maar ook netwerken binnen grotere en meer open sociale eenheden zoals de buurt, de wijk en de stad, de werkomgeving, maatschappelijke organisaties, vakverenigingen of de kerk.

Door te participeren ontmoet men elkaar en leert men elkaar kennen en 'onbekend maakt onbemind'. In wijken en buurten waar men elkaar niet kent en weinig van elkaar weet (er is weinig publieke familiariteit), bestaat weinig onderling vertrouwen tussen mensen. Hierdoor krijgt men sneller het gevoel in een onleefbare en onveilige omgeving te wonen. Naast vertrouwen in de medemens (sociaal vertrouwen) is er ook politiek en institutioneel vertrouwen. Daarbij gaat het om het vertrouwen in instituties zoals leger, overheid, pers, bedrijven om vertrouwen in de politiek.

Onderstaand worden de scores voor deze balansrapportage in het rapportagejaar 2018 voor de indicatoren binnen de voorraden van het sociaal-cultureel kapitaal besproken en wordt (met een pijl) per taartdiagram aangegeven of en hoe ze zijn veranderd sinds 2014.

3.1 Voorraad Maatschappelijke participatie

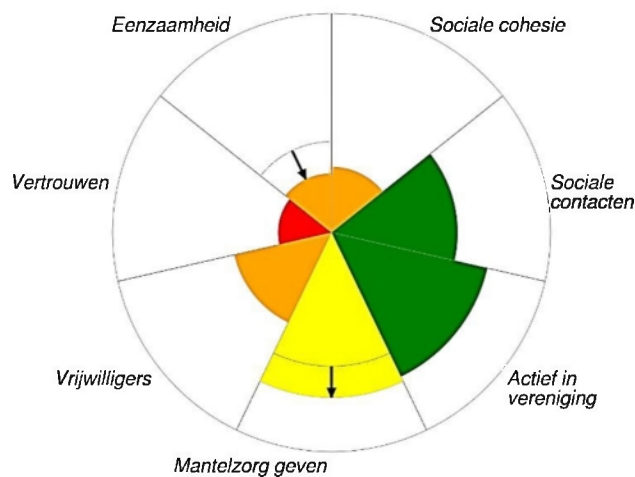
Participatie in sociale netwerken is van belang voor het welzijn van mensen, maar ook voor economische productiviteit en groei.

Eisen:

- De sociale samenhang van de samenleving is gewaarborgd
- Burgers zijn betrokken bij de samenleving
- Iedereen heeft het recht om zijn eigen identiteit en diversiteit te koesteren en uit te dragen, in woord en gedrag, zolang dit anderen niet beperkt om hetzelfde te doen

Resultaten

Het opvallendste binnen de voorraad maatschappelijke participatie is de toename in eenzaamheid onder de inwoners. In de GGD gezondheidsmonitor van 2016 gaf een kleine 40 procent van de respondenten aan zich vaak eenzaam te voelen, terwijl dit in 2012 33 procent was. Daarnaast is te zien dat de ervaren sociale contacten goed zijn, er hoge aantallen lidmaatschappen in verenigingen zijn en het aantal personen dat mantelzorg verleent hoog is. Desondanks is de sociale cohesie aan de lage kant en is het vertrouwen in de samenleving erg laag⁴.

⁴ Voor de meting van vertrouwen is gebruik gemaakt van data van het CBS die zijn gebaseerd op vragen uit de vragenlijsten sociale samenhang en welzijn: *Vindt u dat over het algemeen de meeste mensen wel te vertrouwen zijn of vindt u dat men niet voorzichtig genoeg kan zijn in de omgang met anderen?* De antwoordcategorieën waren: *wel te vertrouwen* en *je kunt niet voorzichtig genoeg zijn*. De totale steekproef is 7500 respondenten. Er is gebruik gemaakt van stapeling van jaren om de data op gemeente niveau betrouwbaar te maken. Alleen data specifiek betrekking hebbend op Westland zijn gebruikt.

3.2 Voorraad Politieke participatie

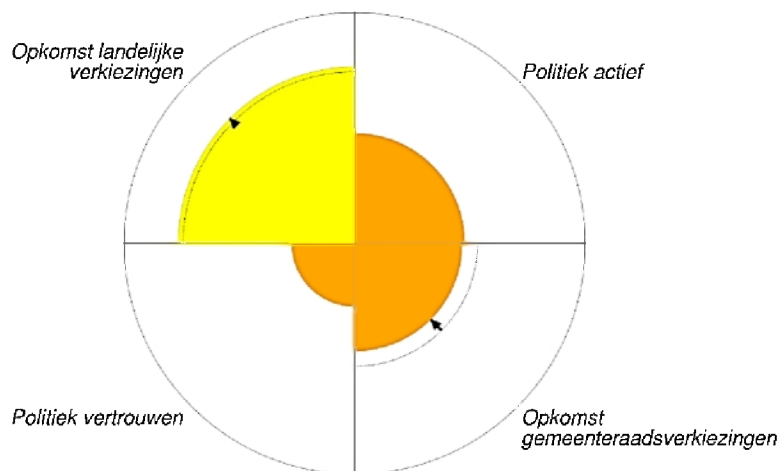
Mensen ontwikkelen zich door te participeren. Interesse in of betrokkenheid bij politieke processen is een voorwaarde om zeggenschap te kunnen hebben in politieke besluitvorming. Vertrouwen in de politiek en instituties spelen een belangrijke rol bij politieke participatie.

Eisen:

- Elke burger heeft zeggenschap in politieke besluitvorming die hem of haar en de samenleving haar toekomst aangaat
- De burger heeft de (morele) plicht om gebruik te maken van de zeggenschap in politieke besluitvorming
- Alle burgers hebben vrijelijk toegang tot de informatie die zijn nodig hebben om als burger te kunnen functioneren.

Resultaten

De voorraad politieke participatie vertoont een overwegend negatief beeld. Hoewel het opkomstpercentage bij de landelijke verkiezingen hoog is, is het opkomstpercentage bij de gemeenteraadsverkiezingen van afgelopen jaar aan de lage kant. Dit is zelfs licht afgenomen. Alhoewel hier ook een landelijke tendens zichtbaar is, is de score in de gemeente Westland alsnog aan de lage kant. Niet alleen het opkomstpercentage scoort aan de lage kant ook het aantal inwoners dat politiek actief is, is aan de lage kant en het aantal personen dat vertrouwen heeft in de politiek is ook relatief laag.

3.3 Voorraad Economische participatie

Het hebben van werk vormt een van de belangrijkste ordenende principes in onze Westerse samenleving. Het biedt aan de meeste burgers mogelijkheden

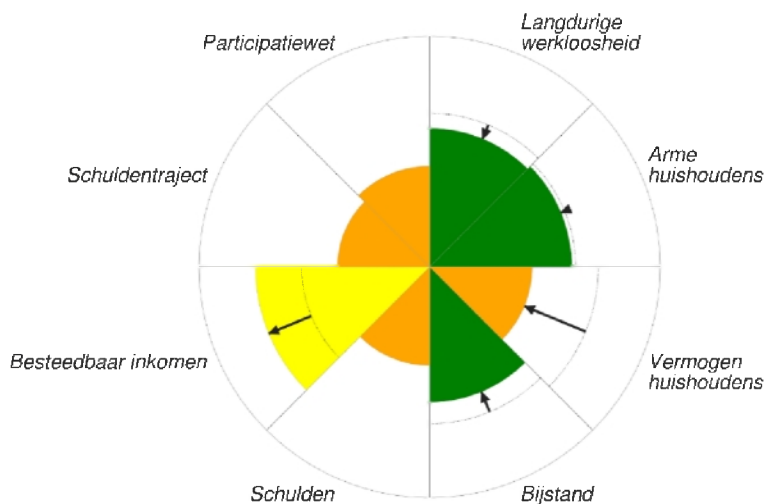
om inkomen te verwerven en kan bijdragen aan de behoefte van mensen om zich zelf te verwerkelijken en toegang tot allerlei sociale netwerken te krijgen.

Eisen:

- Burgers zijn in staat om zich economisch staande te houden
- Er is armoede noch uitsluiting

Resultaten

Binnen de voorraad economische participatie zijn een viertal nieuwe indicatoren toegevoegd ten opzichte van de benchmark. Het besteedbaar inkomen is fors toegenomen de afgelopen jaren. Ondanks het hogere besteedbare inkomen zien we het aantal huishoudens met een vermogen van boven de 5000 Euro sterk afnemen en het aantal huishoudens met schulden is vrij hoog (hierbij wordt een eigen woningschuld niet meegerekend). Een mogelijke verklaring hiervoor is dat het verschil tussen mensen met hogere en lagere inkomens is toegenomen. Dit blijkt ook op landelijk niveau. In bijna alle Nederlandse gemeenten is het aantal huishoudens met een vermogen van boven de 5000 Euro sterk afgenomen. Wanneer we kijken naar het aantal huishoudens dat vrijwillig in een minnelijk traject is gestapt blijkt dit minder dan 1 procent te zijn van de totale huishoudens met een schuld.

3.4 Voorraad Kunst en cultuur

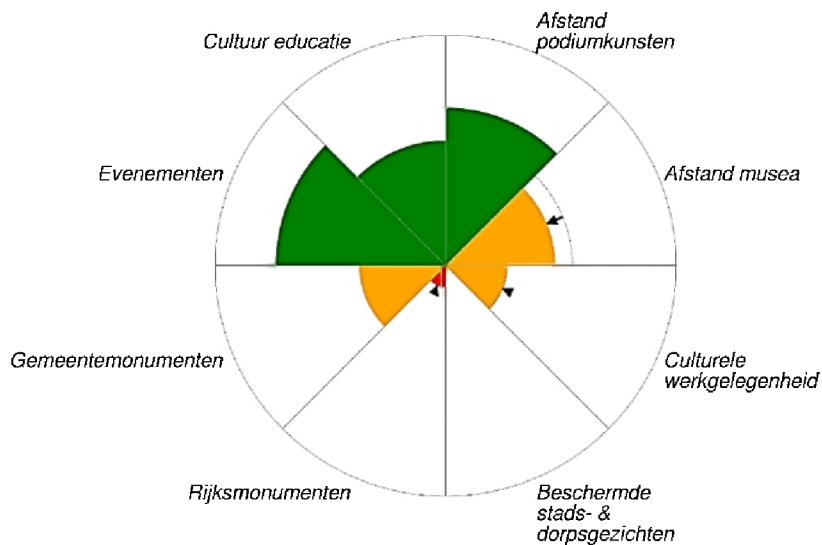
In bredere zin kunnen kunst en cultuur gezien worden als dragers of uitingen van bestaande normen en waarden binnen het sociaal culturele kapitaal. Het gaat dan ook over het beschermen, bewaren en opnieuw inbedden van in de tijd en ruimte vastgelegde culturele uitingen (erfgoed). De voorraad 'kunst en cultuur' wordt hier gemeten in 'enge' zin dat wil zeggen de voorzieningstructuur en daarbinnen zelfs maar een beperkt deel. Kunst en cultuur wordt gemeten in de vorm van musea, monumenten en het aanbod van theater- en concertvoorstellingen.

Eisen:

- Het culturele aanbod is voldoende groot, evenals de diversiteit
- Iedereen kan actief of passief deelnemen aan culturele uitingen of activiteiten
- Het culturele erfgoed wordt beschermd en versterkt

Resultaten

Binnen de voorraad kunst en cultuur zijn een tweetal nieuwe indicatoren toegevoegd. Namelijk het relatieve aantal evenementen dat binnen de gemeenten worden georganiseerd en het aantal leerlingen dat cultuur educatie krijgt. Voor cultuur educatie is er zowel sprake van binnen schoolse als buitenschoolse activiteiten. Op beide type activiteiten is de doelstelling om kinderen hier zo veel mogelijk mee in aanmerking te laten komen. Het aantal evenementen in de gemeente Westland is relatief hoog en divers van aard. Er zijn in de gemeente Westland geen beschermde stads- en dorpsgezichten en ook het aantal rijksmonumenten en gemeentemonumenten is aan de lage kant.

3.5 Voorraad Gezondheid

Een van de voorwaarden voor een duurzame samenleving is dat de bevolking gezond is, zowel lichamelijk als geestelijk. De verantwoordelijkheid voor een gezonde samenleving ligt deels bij de overheid die moet zorgen voor een goede en toegankelijke gezondheidszorg, maar zeker ook bij de individuele burgers die verantwoordelijk zijn voor een gezonde leefstijl. Met behulp van de eisen en indicatoren is getracht de rechten en plichten kant van gezondheid(szorg) in beeld te brengen.

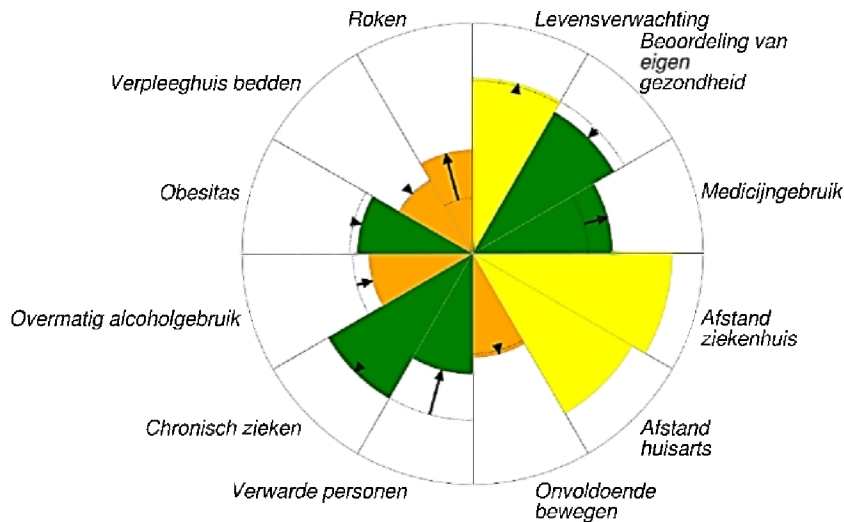
Gezondheid heeft zowel een objectieve 'harde' kant (percentage zieken en sterfgevallen) als een subjectieve 'zachte' (gezondheidsbeleving). Beide kanten worden via de indicatoren in kaart gebracht.

Eisen:

- De bevolking is lichamelijk en geestelijk gezond
- De gezondheidszorg is van goede kwaliteit en toegankelijk voor iedereen; inclusief preventie en nazorg
- Iedereen neemt verantwoordelijkheid voor een gezonde leefstijl.
- De bevolking voelt zich gezond

Resultaten

Op de voorraad gezondheid wordt wisselend gescoord door de gemeente Westland. In de balans is een nieuwe indicator toegevoegd namelijk het aantal verpleeghuisbedden. Hier wordt in vergelijking met Nederland iets lager gescoord. Daarnaast zijn de indicatoren voor riskant gedrag hierin apart in plaats van als groep meegenomen. Te zien is dat het aantal zware rokers is afgenomen ten opzichte van de vorige GGD gezondheidsmonitor. Het aantal personen dat overmatig alcohol gebruikt is iets toegenomen en aan de hoge kant. Daarnaast is het aantal mensen met obesitas licht toegenomen; ook hier zien we dat Westland de landelijke trend volgt. Andere opvallende punten binnen deze voorraad is de sterke toename van verwarde personen, de afname in het medicijn gebruik en de uitstekende scores voor levensverwachting, afstand tot ziekenhuis en afstand tot huisarts.

In aanvulling op bovenstaande kunnen we wat betreft jongeren een aantal observaties toevoegen op basis van de Enquête Gezondheid en Leefstijl Jongeren van GGD Haaglanden uit 2016.⁵ Van de 12 tot 18 jarigen geeft 2 procent aan dagelijks te roken en 4 procent regelmatig te roken. Daarnaast blijkt uit de jongeren enquête dat het alcohol gebruik onder jongeren licht afgenomen is ten opzichte van 2010. Zo'n 46 procent van de jongeren heeft ooit alcohol genuttigd; in 2010 was dit 51 procent. In Westland heeft zo'n 8 procent van de jongeren softdrugs gebruikt tegenover 10 procent in Haaglanden. Harddrugs is door 6 procent gebruikt terwijl dit in Haaglanden 4 procent is.

3.6 Voorraad Veiligheid

Zowel de individuele burger als de samenleving als geheel heeft een bepaalde mate van veiligheid nodig om te kunnen functioneren. In de afgelopen tien jaar heeft het onderwerp veiligheid sterk aan belang gewonnen. Binnen de voorraad veiligheid is een onderscheid gemaakt tussen min of meer geobjectiveerde veiligheid in termen van risico's om ergens slachtoffer van te worden en de subjectieve beleving van veiligheid: het veiligheidsgevoel. Veiligheid spitst zich in deze voorraad toe op bescherming tegen geweld, misdaad en verkeersongevallen.

Eisen:

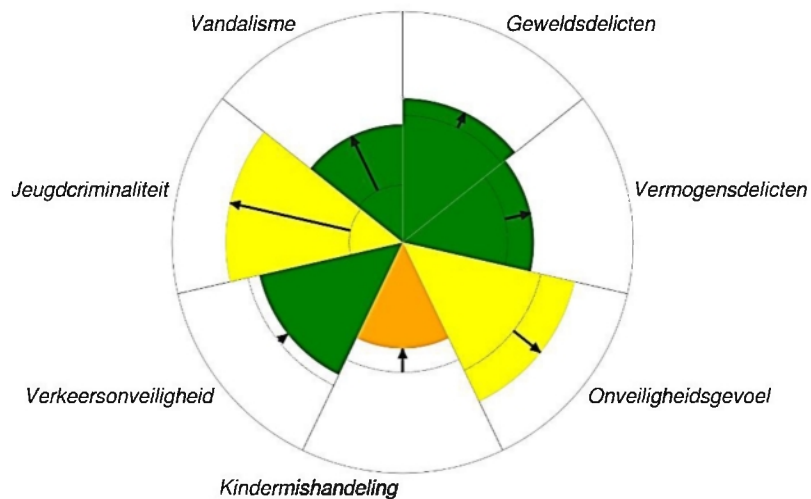
- De kans om slachtoffer te worden van geweld, misdaad, ongelukken en rampen is verwaarloosbaar

⁵ Jongerenenquête Gezondheid en Leefstijl Jongeren Westland 2016 (GGD Haaglanden)

- Iedereen voelt zich veilig in de gemeente Westland

Resultaten

Wat betreft de voorraad veiligheid vertoont de gemeente Westland goede scores. De cijfers vertonen bijna allen een vooruitgang en vaak een relatief sterke. Vooral de afname van jeugdcriminaliteit en vandalisme is groot. Hiermee gepaard gaande is ook het veiligheidsgevoel van inwoners sterk verbeterd. Alleen het hoge percentage kindermishandeling is iets om wat langer bij stil te staan. Vooral omdat vaak het werkelijke percentage niet bekend is bij de juiste instellingen. Dit geldt overigens niet alleen bij het percentage kindermishandeling maar bij alle soorten misdrijven, mede omdat de meldingsbereidheid niet altijd aanwezig is bij de slachtoffers of de omgeving van de slachtoffers.

3.7 Voorraad Woonomgeving

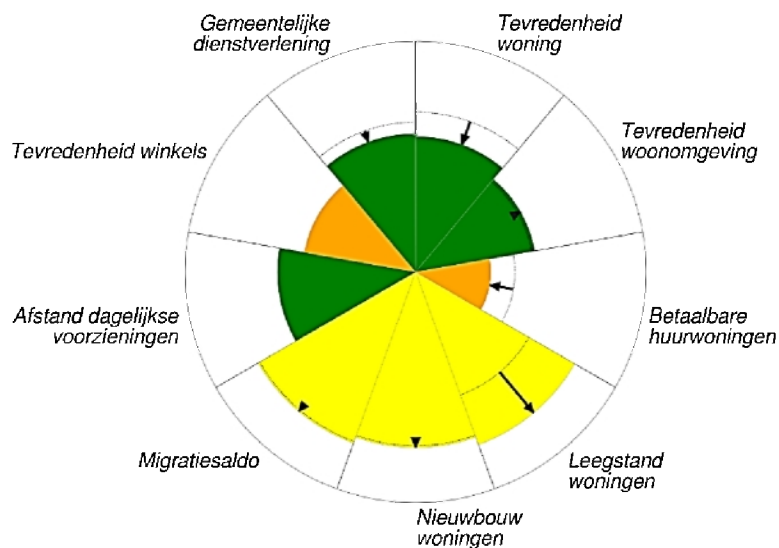
Binnen deze voorraad is de aandacht gericht op de beschikbaarheid en kwaliteit van woningen, de aanwezigheid van publieke en dagelijkse voorzieningen en de tevredenheid met de eigen woonomgeving. Daarnaast wordt gekeken naar het verhuissaldo.

Eisen:

- Iedereen heeft toegang tot een betaalbare woning van goede kwaliteit
- Publieke en dagelijkse voorzieningen zijn bereikbaar en toegankelijk voor iedereen
- Iedereen is tevreden met de woonomgeving waar hij of zij woont: veilig, aangenaam en gezond

Resultaten

In de voorraad woonomgeving is als extra indicator de gemeentelijke dienstverlening meegenomen. Hierbij is het cijfer dat de inwoners aan de gemeentelijke dienstverlening geven meegenomen. We zien binnen deze voorraad grote verbeteringen en hoge scores wat betreft leegstand en nieuwbouw. De tevredenheid is echter wat aan de lage kant of zelfs iets afgenomen al moet hier ook worden meegenomen dat de cijfers in sommige gevallen wat verouderd zijn. Het aantal betaalbare huurwoningen is wat afgenomen, wat een punt van aandacht voor de gemeente Westland kan vormen.

3.8 Voorraad Onderwijs

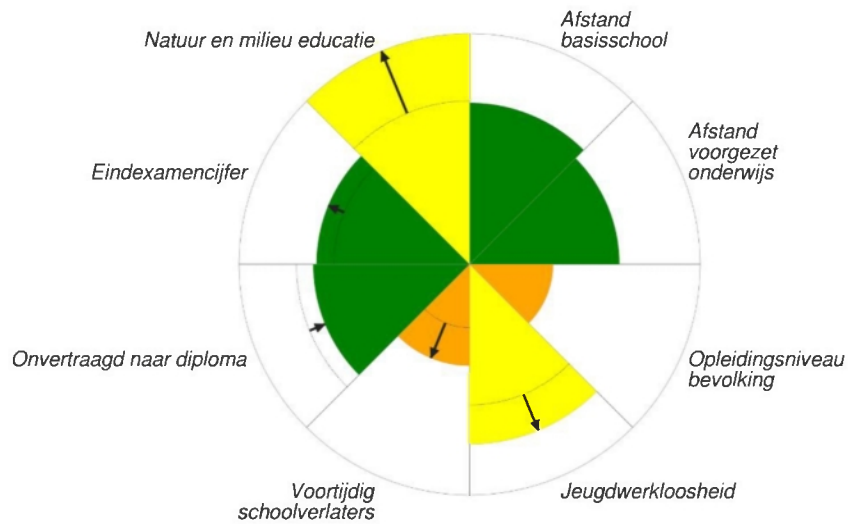
Onderwijs is van groot belang voor de ontwikkeling van de (kennis)samenleving en is gericht op het overbrengen van kennis, vaardigheden en houding. Het onderwijs heeft drie hoofdfuncties: kwalificatie, selectie en allocatie, en socialisatie. Voor de jeugd is het van belang dat er voldoende mogelijkheden voor goed onderwijs in de gemeente en regio aanwezig zijn. Daarnaast moeten jongeren nadat ze een opleiding hebben voltooid voldoende mogelijkheden hebben om de arbeidsmarkt te betreden.

Eisen:

- Het onderwijs sluit aan op de maatschappelijke behoefte
- Iedereen heeft toegang tot een vorm van onderwijs of scholing die past bij zijn of haar capaciteiten
- Iedereen heeft de plicht er voor zorg te dragen dat zijn of haar competenties (blijven) aansluiten op maatschappelijke behoeften.
- Het onderwijs is van hoge kwaliteit

Resultaten

Binnen de voorraad onderwijs zijn overwegend positieve resultaten gescoord. Natuur en milieu educatie is als indicator toegevoegd. Hierin is gekeken naar het aantal scholen dat de samenwerkingsovereenkomst van Westland Natuur en Techniek (WNT) Web heeft getekend om in het onderwijs meer aandacht aan de natuur-, milieu- en techniekeducatie te schenken. Wat opvalt binnen deze voorraad is het afgenomen aantal voortijdige schoolverlaters en de sterk afgenomen jeugdwerkloosheid. De afstanden tot onderwijs instellingen zijn relatief kort. Daarnaast blijft het gemiddelde opleidingsniveau aan de lage kant.

4 Ecologisch Kapitaal

4.1 Inleiding

Voor het ecologisch kapitaal van de gemeente Westland wordt gekeken naar de verschillende ecosystemen binnen de gemeente. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen biotische elementen zoals de aanwezigheid van planten en dieren en de abiotische elementen zoals bodem, water en lucht. Op basis van de ecosysteembenadering worden de volgende voorraden onderscheiden: 'bodem en grondwater', 'water', 'lucht', en 'natuur en landschap'. Deze voorraden hangen onderling sterk samen, maar ook met voorraden in de andere kapitalen. Zo bepaalt de kwaliteit van de abiotische elementen bodem, water en lucht in sterke mate de mogelijkheden voor de natuur om te gedijen. Aan de voorraad natuur is landschap toegevoegd dat sterk samenhangt met het sociaal culturele kapitaal, maar dat ook de belevingskant van de natuur omvat. Verder wordt de voorraad 'hinder en calamiteiten' onderscheiden. Daarnaast is de voorraad 'afval en grondstoffen' van belang, die wordt geoperationaliseerd door te kijken naar kenmerken van de huishoudelijke afvalproblematiek. Landelijk is recent de circulaire economie tot speerpunt verheven.⁶

Als aparte voorraad wordt verder de voorraad 'energie en klimaat' onderscheiden. Klimaatverandering wordt veroorzaakt door de grotere uitstoot van broeikasgassen dan hun absorptie door het aardoppervlak. Om broeikasgasemissie terug te dringen is een transitie van het gebruik van fossiele brandstoffen naar duurzame energiebronnen in gang gezet. In ons land was daarvoor enige jaren het SER energieakkoord van 2013 maatgevend.⁷ Recent zijn de doelstellingen aangescherpt door het inmiddels geratificeerde en inwerking getreden Klimaatakkoord van Parijs van 2015⁸ en het klimaatbeleid van het huidige kabinet dat hieraan verrijkende vertalingen wil geven door 49% minder uitstoot van broeikasgassen in 2030 dan in 1990 te realiseren en een klimaatwet op te stellen.⁹

⁶ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2016/09/14/rijksbrede-programma-circulaire-economie>

⁷ <http://www.energieakkoordser.nl/energieakkoord.aspx>

⁸ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2016/09/16/kabinet-omarmt-klimaatakkoord-parijs>

⁹ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/klimaatverandering/klimaatbeleid>

Onderstaand worden de scores voor het jaar 2018 voor de indicatoren binnen de voorraden van het ecologisch kapitaal besproken en wordt de verandering ten opzichte van 2014 aangegeven.

4.2 Voorraad Bodem

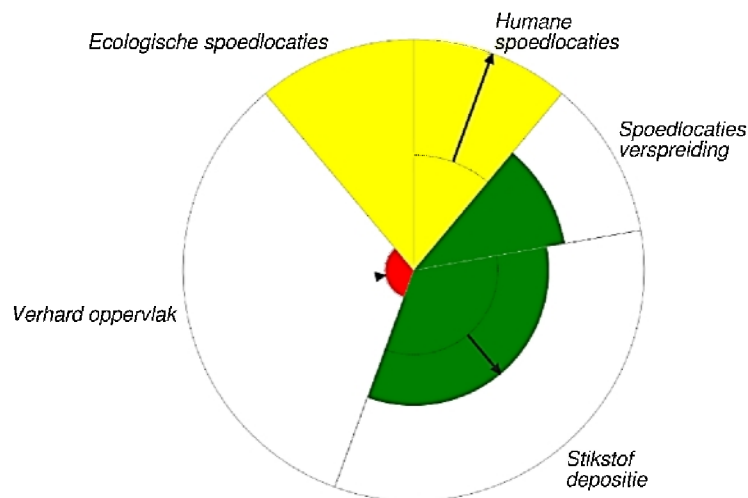
De kwaliteit van de bodem heeft betrekking op de bovenste grondlaag waarin menselijke en biologische processen plaatsvinden. Door veranderingen in de structuur en verontreinigingen van deze grondlaag kunnen deze processen verstoord raken. Een te veel aan bepaalde stoffen leidt tot onder andere vermisting, verzuring en de verspreiding van milieugevaarlijke stoffen zoals zware metalen en bestrijdingsmiddelen.

Eisen:

- De bodem is schoon
- De natuurlijke functie van de bodem blijft in stand

Resultaten

Binnen de voorraad bodem zijn een aantal opvallende conclusies te trekken. Het aantal humane spoedlocaties is sterk afgenomen en scoort op dit moment een gouden score. Ook het aantal ecologische spoedlocaties scoort goud. Het percentage verhard oppervlakte is in de gemeente Westland erg hoog. Hierbij worden ook de kassen meegenomen als verhard oppervlakte.

4.3 Voorraad Water

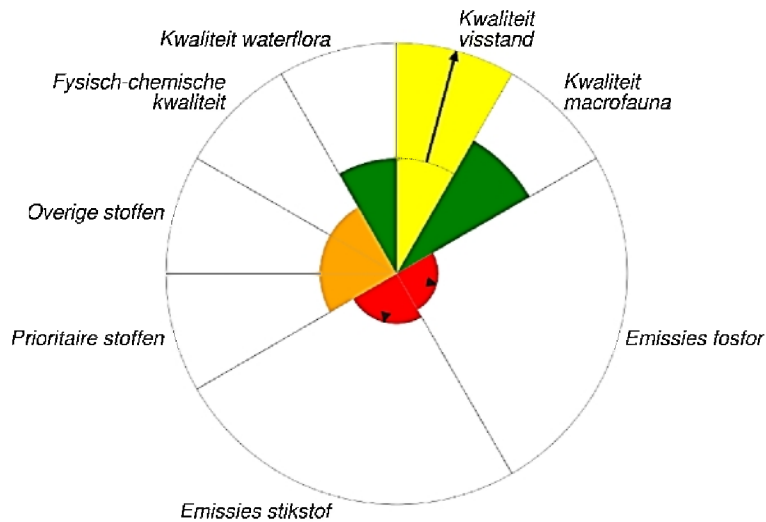
Schoon water is belangrijk voor het in stand houden van leven. Zowel de mens als de natuur maken gebruik van oppervlakte- en grondwater. In de praktijk van gemeenten kijken we vooral naar de kwaliteit van oppervlaktewater.

Eisen:

- Het oppervlakte water is schoon
- Het grondwater is schoon

Resultaten

Binnen de voorraad water worden overwegend negatieve resultaten gescoord. Dit is met name te wijten aan de negatieve cijfer voor emissies van fosfor- en stikstofhoudende afvalstoffen. De kwaliteiten van zowel de macrofauna als waterflora zijn goed en de kwaliteit van de visstand is zelfs uitstekend te noemen. Wanneer we kijken naar de overige stoffen wordt hier laag gescoord; dit kan een gevolg zijn van de grote hoeveelheden kassen in Westland.

4.4 Voorraad Lucht

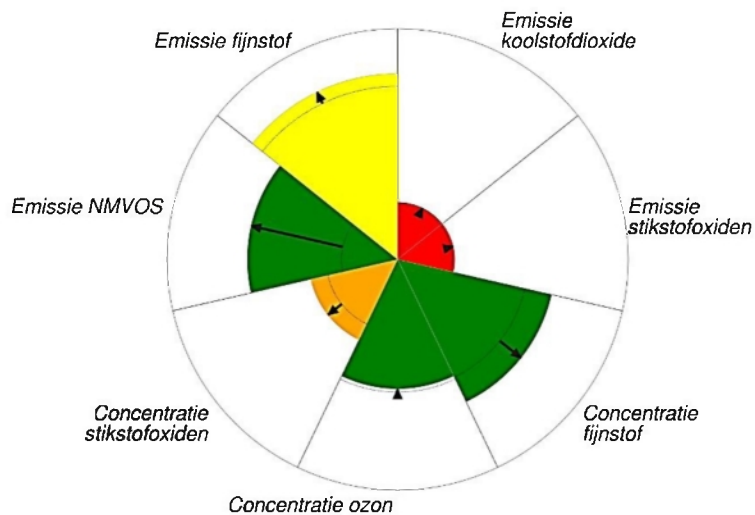
De kwaliteit van lucht heeft invloed op de gezondheid van mensen en de ontwikkeling van de natuur. De luchtkwaliteit wordt beïnvloed door emissies die vrijkomen bij vrijwel alle menselijke activiteiten. Belangrijke emissiebronnen zijn industrie, verkeer en landbouw. Schade aan de gezondheid ontstaat door zowel kortdurende blootstelling aan hoge concentraties van vervuulende stoffen als door langdurige blootstelling hieraan.

Eisen:

- De lucht is schoon

Resultaten

Binnen de voorraad lucht zijn geen aanvullende indicatoren toegevoegd. Opvallend binnen deze voorraad is de sterk verbeterde score voor emissie Vluchtige Organische Stoffen (NMVOS). Daarnaast zijn de ongunstige scores voor emissie koolstofdioxide en stikstofoxiden een punt van aandacht, dat niet los van de intensieve kassenbouw kan worden gezien. De concentratie van fijnstof is licht afgenomen en voor de indicator emissie fijnstof wordt goud gescoord.

4.5 Voorraad Hinder en calamiteiten

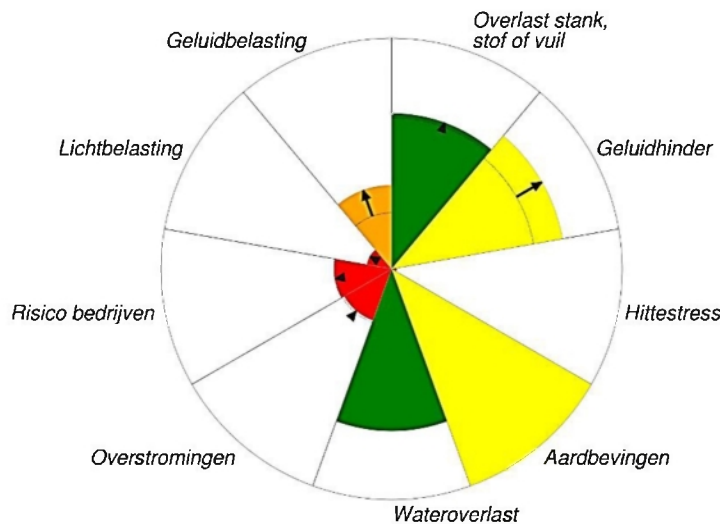
De voorraad 'hinder en calamiteiten' gaat vooral over de vraag of de burger in zijn/haar dagelijks functioneren overlast ondervindt in de vorm van geur, licht, geluid of externe risico's. Daarbij gaat het om zowel de meetbare als de ervaren overlast. Risico's worden gevormd doordat mensen slachtoffer kunnen worden van een (natuur)ramp. Overlast en risico's kunnen leiden tot fysieke of psychische gezondheidsklachten.

Eisen:

- De kans dat er slachtoffers vallen bij een calamiteit is minimaal
- Er is geen door de mens veroorzaakte overlast in de vorm van geur, licht en geluid

Resultaten

Binnen de voorraad hinder en calamiteiten is een wisselend beeld waar te nemen. Met uitstekende resultaten voor geluidhinder en aardbevingen. Maar zeer zwakke scores voor hittestress¹⁰, lichtbelasting, overstromingsrisico¹¹ en risico bedrijven. De ervaren overlast van stank, stof en vuil is laag en ook de ervaren geluidbelasting is sterk afgenomen.

¹⁰ Hittestress wordt berekend op basis van een model dat uitgaat van het oppervlak gebouwde omgeving. Daar het glasoppervlak van kassen minder warmte vasthoudt dan stenen oppervlakken leidt dit model waarschijnlijk tot een overschatting van hittestress.

¹¹ Het overstromingsrisico betreft het aantal getroffen per hectare bij een overstroming met een middelgrote kans volgens een risicokaart geleverd door risico.nl. Een belangrijke factor hierbij is de hoogte van het grondgebied. Bij klimaatstresstesten wordt doorgaans naar andere aspecten gekeken zoals het optreden van wateroverlast bij een heftige regenbui.

4.6 Voorraad Natuur en landschap

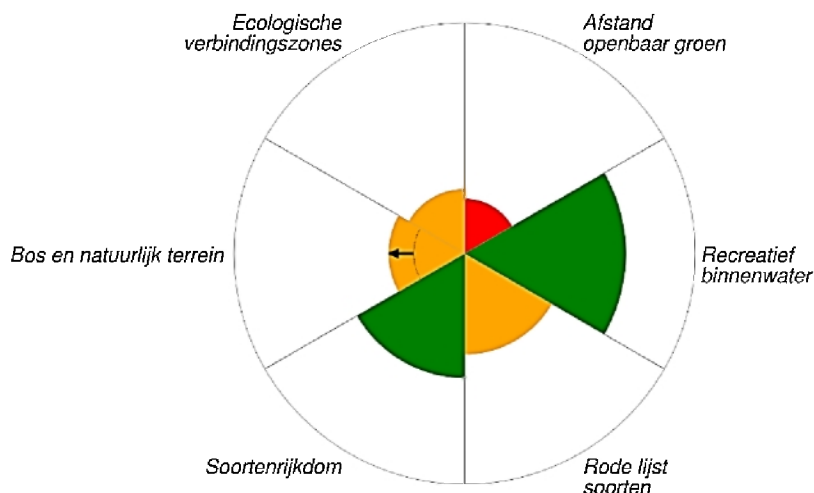
In de voorraad 'natuur en landschap' staat het behoud van de natuurlijke biodiversiteit (de kwalitatieve dimensie van natuur) centraal. Dit wordt in beeld door naar de soortenrijkdom te kijken. Verder besteedt deze voorraad ook aandacht aan de meer kwantitatieve dimensie van de natuur: de instandhouding en de bereikbaarheid van het natuurlijk areaal. Dit wordt in kaart gebracht met behulp van indicatoren die iets zeggen over het aandeel bos en natuurlijk terrein, de afstand tot recreatief binnenwater en de afstand tot openbaar groen. Aan de beleevingskant van de natuur wordt, zij het in beperkte mate, aandacht besteed via de indicator tevredenheid met het groen in de buurt.

Eisen:

- De natuurlijke biodiversiteit moet worden behouden
- De natuur moet zoveel mogelijk in stand worden gehouden en zo mogelijk versterkt
- De natuur is bereikbaar

Resultaten

Nieuw binnen deze voorraad is het cijfer voor gerealiseerde ecologische verbindingzones. Wanneer we binnen de voorraad natuur en landschap kijken zien we een overwegend negatief beeld. De scores voor ecologische verbindingzones, rode lijst soorten en bos en natuurlijk terrein zijn relatief laag. De afstand tot openbaar groen scoort in de gemeente Westland ongunstig. Positief is de afstand tot recreatief binnenwater en de soortenrijkdom in de gemeente.

4.7 Voorraad Energie

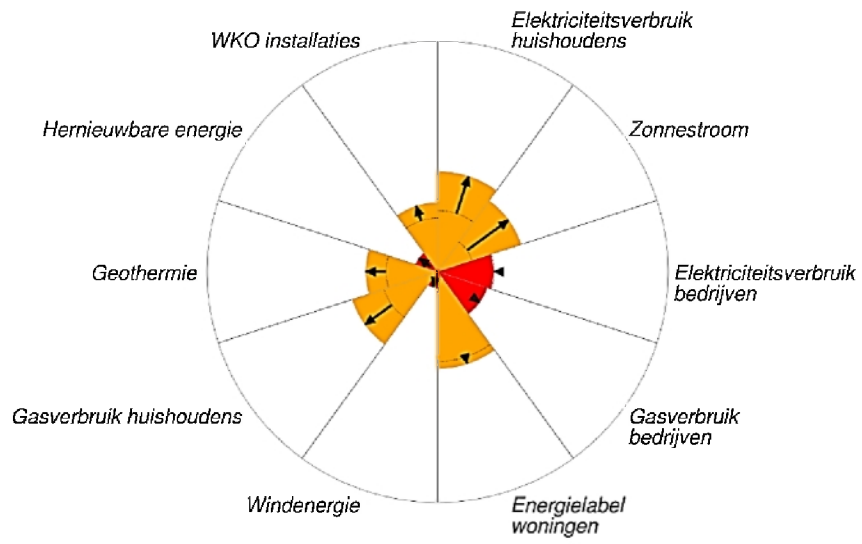
Energie is van belang voor het functioneren van onze samenleving. Het energiesysteem is aan het veranderen als gevolg van zorgen rondom klimaatverandering en de beschikbaarheid van fossiele brandstoffen. Dit geeft noodzaak om zuiniger om te gaan met energie en te zoeken naar alternatieve en hernieuwbare bronnen van energie.

Eisen:

- Burgers consumeren minder energie en stoten minder schadelijke stoffen uit
- Alle geconsumeerde energie is duurzaam opgewekt
- Investerings van bedrijven zijn gericht op het verminderen van het gebruik van niet-hernieuwbare grond- en hulpstoffen

Resultaten

Binnen de voorraad energie zijn een aantal extra indicatoren toegevoegd. Binnen deze voorraad zijn de normen aangehouden van het concept klimaat akkoord van juli 2018. De doelstellingen binnen dit akkoord zijn omgezet naar strengere normen binnen de voorraad energie dan eerder gebruikelijk was. Positief is om te zien dat er bijna over de gehele linie verbetering zichtbaar is. Zonnestroom is sterk toegenomen en ook is een sterkere afname van elektriciteitsverbruik bij huishoudens opgetreden. Wanneer we kijken naar het totale gebruik van hernieuwbare energie scoort Westland laag. Dit is met name te wijten aan windenergie. Op het gebied van geothermie doet de gemeente Westland in verhouding met andere Nederlandse gemeenten het relatief goed. Wanneer we kijken naar de doelstellingen van Nederland blijft echter ook de gemeente Westland hier op achter. Dit zelfde geldt voor WKO installaties. Het elektriciteitsverbruik onder bedrijven is hoog, het gasverbruik is daarentegen wat afgenomen.

4.8 Voorraad Afval- en grondstoffen

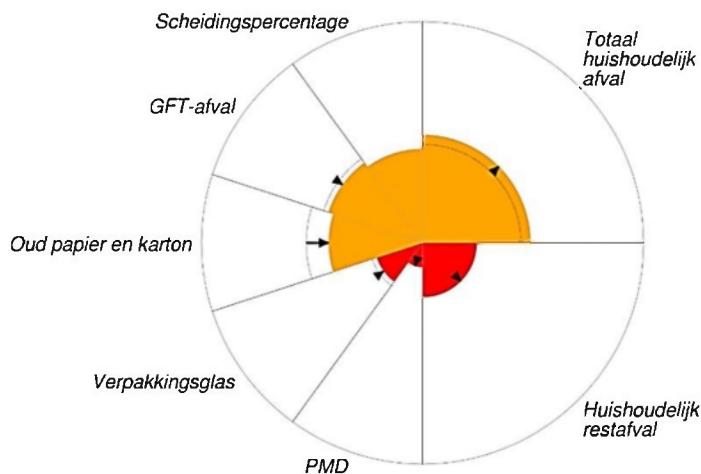
Het nuttig toepassen van afvalstoffen spaart grondstoffen én energie uit. Ook hoeft er minder afval te worden verbrand of gestort. Daarbij is het belangrijk dat afval gescheiden opgehaald wordt bij de bron. Scheiding van afvalstoffen die vervolgens een nuttige toepassing krijgen heeft kostenvoordelen ten opzichte van integrale inzameling. Deze voordelen zitten vooral in de duurdere verwerking van niet gescheiden huishoudelijk afval. Storten en verbranden kosten geld terwijl de gescheiden ingezamelde afvalstoffen vaak een positieve waarde hebben voor de verwerker waardoor ze tegen een laag of nultarief worden geaccepteerd. Over het algemeen wordt er in stedelijke gebieden minder afval gescheiden opgehaald, omdat men het gescheiden inzamelen moeilijker te organiseren vindt om ruimtelijke en sociale redenen.

Eisen:

- Burgers, bedrijven en overheden werken toe naar een afvalloze samenleving

Resultaten

Het afvalscheidingspercentage is in de gemeente Westland 54 procent. Dit is lager dan het doel van 75 procent afvalscheiding in 2020. Daarnaast is te zien dat de hoeveelheid totaal huishoudelijk afval en het huishoudelijk restafval licht zijn afgenomen. Het laatste is echter nog steeds hoog in Westland. De inzameling van zowel verpakkingsglas, GFT en oud papier is licht afgenomen. Ook Plastikafval, Blik en Drinkverpakkingen (PMD) scoort nog erg ongunstig in Westland. Binnen de voorraad afval zijn voor de gemeente Westland nog grote stappen te maken.

5 Economisch Kapitaal

5.1 Inleiding

Binnen het economisch kapitaal staat het functioneren van de lokale en regionale economie centraal. Hierbij is de focus gericht op behoud en versterking van het vermogen van een gemeente/regio om voldoende inkomen te genereren. Vanuit lokaal en regionaal economisch perspectief wordt het concurrerend vermogen van een gemeente/regio in belangrijke mate bepaald door het samenspel van de economische structuur en het lokale en regionale vestigingsklimaat. Waar het gaat om het lokale en regionale vestigingsklimaat zijn zaken van belang als beschikbaarheid van gekwalificeerd personeel, ontsluiting via weg, lucht, water, spoor, ICT, kennisinfrastructuur (universiteiten en hogescholen, publieke R&D, maar ook private kennisinvesteringen), ruimte voor bedrijvigheid (bedrijfsterreinen, kantoorgebouwen), politieke stabiliteit, etc. Het gaat om een dynamische relatie, die sterk beïnvloed wordt door de wijze waarop bedrijven reageren op veranderingen in hun omgeving en in het verlengde hiervan hun bedrijfsstrategie aanpassen.

Creativiteit wordt in de huidige economie steeds meer een cruciale factor. Niet alleen de behoeften en de waardering van het bedrijfsleven zijn aan veranderingen onderhevig, dat geldt ook voor het lokale en regionale productiemilieu. Dat is geen statisch geheel. Aanleg van wegeninfrastructuur ontsluit nieuwe gebieden. Investerings in de kennisinfrastructuur bijvoorbeeld door de komst van een kennisinstituut verhoogt de aantrekkelijkheid van de gemeente/regio voor kennisintensieve bedrijven. Verbeteringen in het woon- en leefklimaat maken een gemeente/regio aantrekkelijker als woonplaats voor werknemers.

Onderstaand worden de scores voor het jaar 2018 voor de indicatoren binnen de voorraden van het economisch kapitaal besproken en wordt de verandering ten opzichte van 2014 aangegeven.

5.2 Voorraad Arbeid

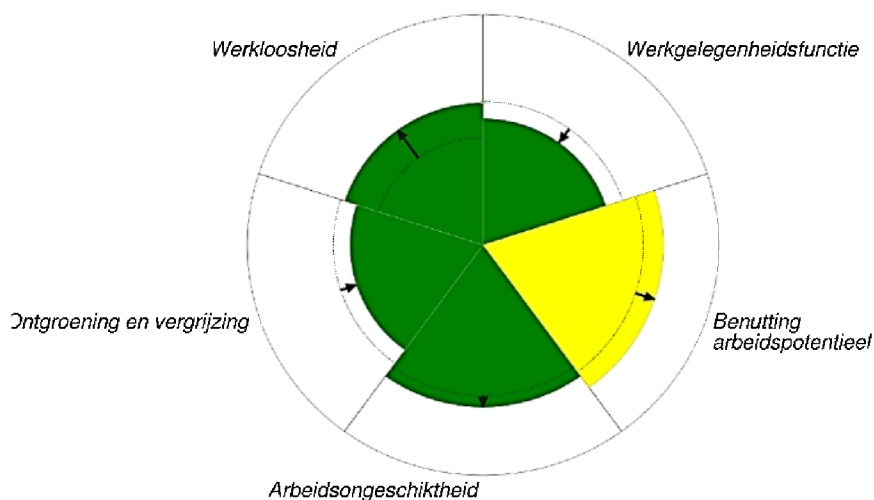
Arbeid binnen het economisch kapitaal refereert aan het vermogen van de mens om een bijdrage te leveren aan het productieproces van goederen en diensten. De kwaliteit (kennis, ervaring, creativiteit) en de (kwantitatieve) beschikbaarheid van mensen die kunnen en willen werken is dan ook een cruciale economische factor. Het functioneren van de arbeidsmarkt is van groot belang om vraag en aanbod bij elkaar te brengen.

Eisen:

- De vraag naar en het aanbod van arbeid zijn in evenwicht, kwalitatief en kwantitatief
- Werk is gezond: langdurig ziekteverzuim en uitstroom t.g.v. arbeidsongeschiktheid worden voorkomen
- Het arbeidspotentieel van de totale potentiële beroepsbevolking wordt benut

Resultaten

Binnen de voorraad arbeid zijn positieve resultaten geboekt. De economie trekt aan en dat is ook in de gemeente Westland terug te zien. De werkloosheid neemt af en het arbeidspotentieel wordt in de gemeente ten volle benut. De werkgelegenheidsfunctie is iets afgenomen maar scoort desalniettemin goed.

5.3 Voorraad Kennis

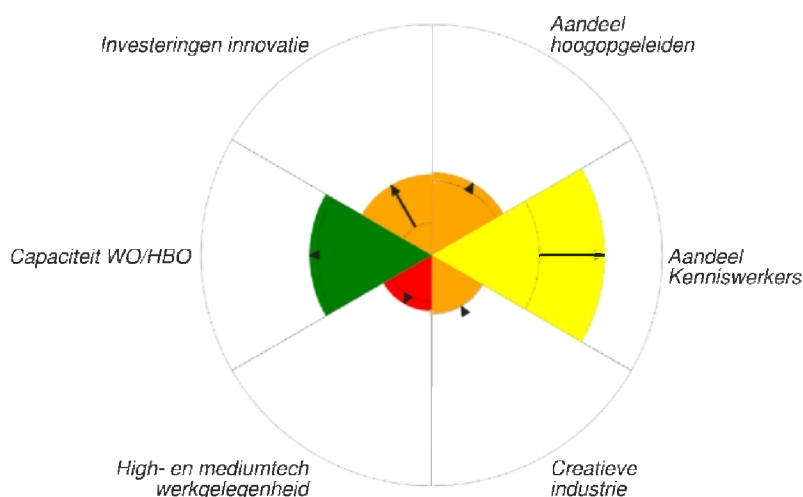
Bij de voorraad 'kennis' gaat het primair om de kennis die gebruikt wordt in het productieproces. Voor het op peil houden van het kennisniveau van bedrijven en beroepsbevolking is een goede kennisinfrastructuur noodzakelijk.

Eisen:

- De kennisinfrastructuur is van een hoog niveau en ondersteunt de bedrijvigheid
- Het creatieve, adaptieve en innovatieve vermogen van werknemers en werkgevers van en in bedrijven en organisaties als geheel, wordt voortdurend versterkt

Resultaten

De voorraad kennis vertoont een wisselend beeld. Alhoewel er een aantal relatief slechte scores te zien zijn, zijn bijna alle indicatoren verbeterd. De investeringen in (duurzame)innovatie zijn flink toegenomen. En ook het aandeel kenniswerkers is flink gestegen. Binnen de werkvelden high- en medium-tech en creatieve industrie is weinig werkgelegenheid in de gemeente Westland. Het aandeel hoogopgeleiden is relatief laag maar de capaciteit WO/HBO is daarentegen wel goed en licht verbeterd. Hierbij gaat het om het aantal ingeschreven studenten op HBO en WO opleidingen. Het gaat hier om aspecten die alleen geleidelijk kunnen verbeteren. In die zin is Westland op het goede pad.

5.4 Voorraad Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden

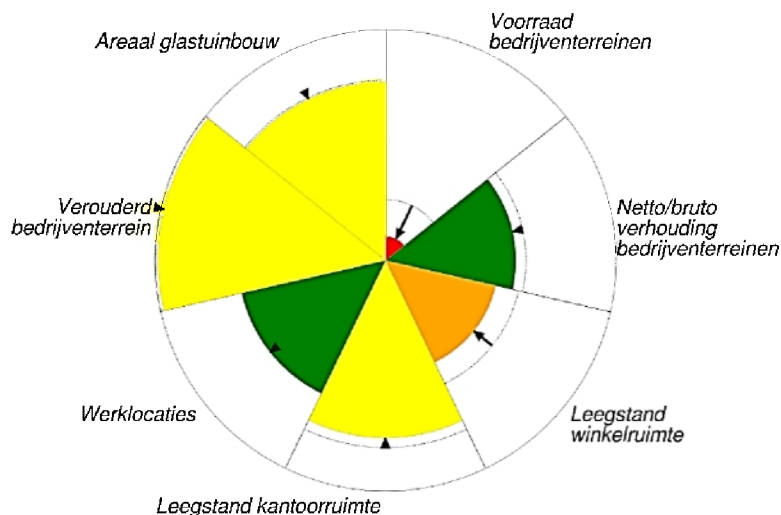
Bij deze voorraad gaat het vooral om zaken als de beschikbaarheid, segmentatie en kwaliteit van bedrijventerreinen en de beschikbaarheid en kwaliteit van bedrijfsruimten en kantoorgebouwen. Hoewel bedrijventerreinen, bedrijfshuisvesting en kantoor gebouwen, en infrastructuur te beschouwen zijn als een vorm van kapitaalgoed worden ze hier meegenomen als een eigenstandige voorraad. Ze fungeren immers niet als een directe input in het productieproces, maar als randvoorwaarden voor het goed functioneren van de regionale economie.

Eisen:

- De beschikbare ruimte voor bedrijvigheid wordt optimaal beheerd: er is sprake van zuinig ruimtegebruik
- Er is voldoende ruimte (terreinen, bedrijfspanden) beschikbaar voor bedrijvigheid

Resultaten

Binnen de voorraad ruimtelijke vestigingsvoorwaarden is een overwegend positief resultaat waar te nemen. Er is vrijwel geen leegstand van kantoorruimte en weinig verouderd bedrijventerrein. De voorraad bedrijventerreinen is daarentegen extreem laag en ook afgenomen. Daarbij is het areaal glastuinbouw bijzonder hoog. Hierbij moet echter ook in gedachten worden genomen dat te weinig diversiteit aan werkgelegenheid op de langere termijn niet duurzaam is. De leegstand in winkelruimte is iets toegenomen, het aantal werklocaties scoort goed.

5.5 Voorraad Concurrentievermogen

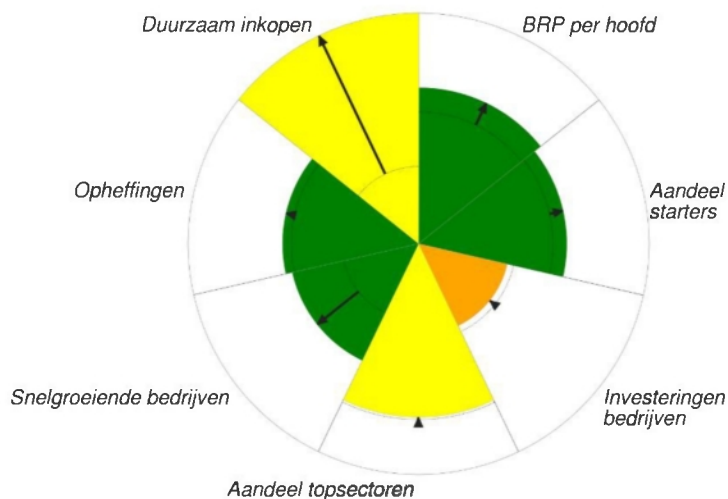
De kracht van een lokale en regionale economie wordt in belangrijke mate bepaald door de in die gemeente/regio aanwezige bedrijvigheid. De samenstelling moet zodanig zijn dat deze economische groei kan genereren, maar ook conjuncturele schokken kan opvangen. Daarnaast moet er sprake zijn van voldoende dynamiek en vernieuwing (starters, bedrijven die zich nieuw in de regio vestigen, nieuwe producten).

Eisen:

- De economische structuur wordt permanent versterkt en vernieuwd door de komst van startende ondernemingen en zich nieuw in de gemeente Westland vestigende ondernemingen
- De lokale economie is concurrerend
- Voor het in stand houden en versterken van het productieve vermogen van de economie is het nodig dat het bedrijfsleven voldoende investeert

Resultaten

Binnen de voorraad concurrentievermogen zijn positieve scores waar te nemen. Als extra indicator is duurzaam inkopen door de gemeente meegenomen. Hierop wordt 100 procent gescoord. Daarnaast is het aandeel snelgroeiende bedrijven sterk toegenomen en zijn er goede scores voor zowel het BRP per hoofd, het aandeel starters en het aantal opheffingen. Het aandeel topsectoren scoort uitstekend.

5.6 Voorraad Infrastructuur en bereikbaarheid

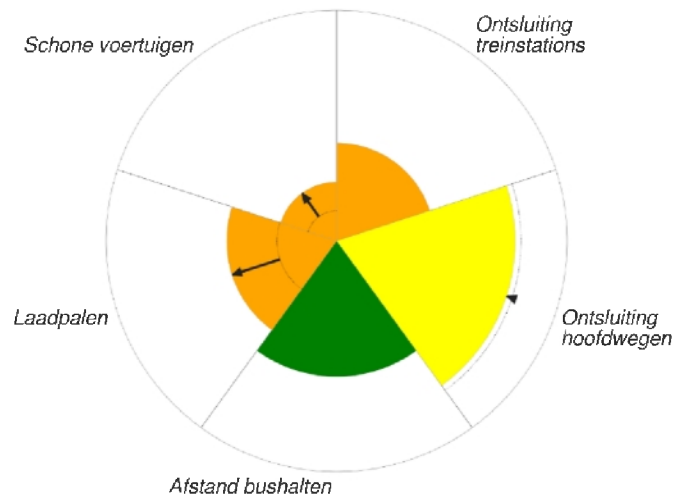
In onze 'hoog mobiele' samenleving speelt bereikbaarheid en de daarbij behorende infrastructuur in al zijn verschijningsvormen een steeds crucialere rol. Dat geldt niet alleen voor het economisch functioneren van onze samenleving, maar evenzogoed voor het sociale functioneren.

Eisen:

- Bedrijven, voorzieningen, instellingen en economische centra zijn goed bereikbaar dan wel ontsloten via de weg, het spoor, het water, de lucht en de ICT

Resultaten

Binnen de voorraad infrastructuur en bereikbaarheid is te zien dat er op het gebied van laadpalen en schone voertuigen grote sprongen zijn gemaakt. De ontsluiting van treinstations is aan de lage kant, terwijl de ontsluiting van hoofdwegen na de vele investeringen van de afgelopen jaren goed is. Duidelijk is dat Westland haar pijlen meer op de weg dan op de rail heeft gericht. De gemiddelde afstand die een inwoner moet afleggen tot de bushalte scoort goed. Daarnaast beschikt de gemeente Westland over 2 groengas punten.

6 De duurzaamheidscores voor de kapitalen en voorraden van Westland en de duurzaamheidsdriehoek

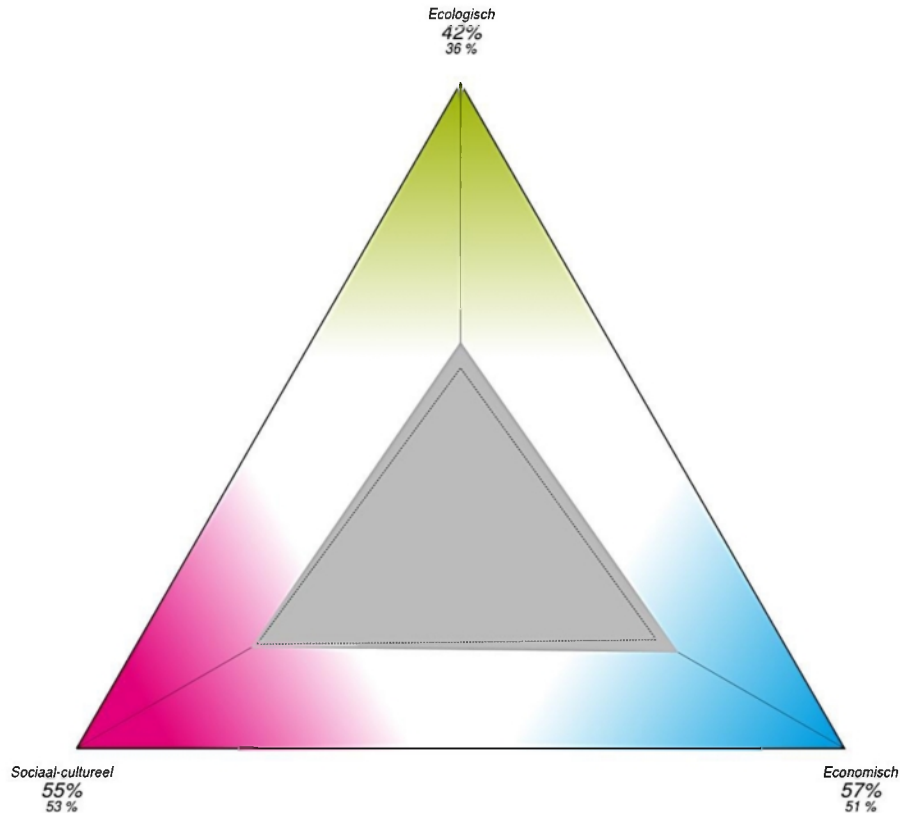
6.1 De totaal scores van de duurzaamheidskapitalen en de duurzaamheidsdriehoek

Onderstaande tabel toont de voorraad scores voor de gemeente Westland op basis van de 146 indicatoren die voor deze balans zijn gebruikt. Westland wist de totale duurzaamheidscore, gemeten volgens de genoemde 146 indicatoren, te verbeteren van 47 naar 51%punten in de periode 2014-2018.

Tabel 6.1 De scores van de kapitalen in de Duurzaamheidbalans Westland 2018

Kapitaal	Scores (%) 2018	Scores (%) 2014
Sociaal-cultureel	55	53
Ecologisch	42	36
Economisch	57	51
Totaal	51	47

Zoals de duurzaamheidsdriehoek in figuur 6.1 verbeeldt, is het nog steeds een algemene uitdaging voor Westland om vooral de score van het ecologisch kapitaal te verbeteren zodat de drie kapitalen meer in balans zijn. Welke thema's daarbij in het bijzonder de aandacht vragen zal blijken bij de bespreking van de voorraden. Ten opzichte van 2014 zijn binnen alle kapitalen verbeteringen waar te nemen waarbij die voor het economisch kapitaal en het ecologisch kapitaal eruit springen omdat zij beiden met 6% zijn gestegen. Scoorde in 2014 het sociaal-cultureel kapitaal nog als hoogste, inmiddels is die positie door het economisch kapitaal overgenomen.

Figuur 6.1 Duurzaamheidsdriehoek Westland (scores in 2018 groot en die voor 2014 klein afgedrukt)

6.2 De scores voor de duurzaamheidsvoorraden

In tabel 6.2 wordt ingegaan op de voorraadscores voor de Duurzaamheidbalans 2018 van Westland. Opvallend aan deze tabel zijn de vele groene pijlen. Op vrijwel iedere voorraad is een vooruitgang waar te nemen. Met name de sterke stijging binnen de voorraden politieke participatie, bodem en concurrentievermogen vallen op.

Binnen het sociaal-cultureel kapitaal zijn de scores over het algemeen hoog. Vooral de voorraad onderwijs en in iets mindere mate veiligheid, woonomgeving en gezondheid zijn sterk scorende voorraden. Meest opvallend is de sterke afname van economische participatie. Ondanks de economische groei binnen blijft in heel Nederland de score van de voorraad economische participatie wat achter. Vooral het vermogen van huishoudens is gedaald en het aantal langdurig werklozen blijft aan de hoge kant. Ook is de matige score voor kunst en cultuur eerder achter- dan vooruit gegaan.

Binnen het ecologische kapitaal zijn er geen dalingen. Alle voorraden vertonen een stijging of blijven gelijk. De lage scores binnen het ecologische kapitaal zijn op een aantal onderdelen zichtbaar aan het verbeteren. Over het algemeen

blijven de scores binnen de het ecologische kapitaal echter aan de lage kant. Met name de voorraden water, afval en grondstoffen en energie scores laag. De lage energie scores zijn mede het gevolg van de normering die de recente verscherpte ambities van het nieuwe kabinet reflecteren. Prioriteiten voor het verder verbeteren van de score van het ecologisch kapitaal liggen bij energie, afval en water.

De voorraad concurrentievermogen is de positieve uitschieter binnen het economische kapitaal. Maar ook de voorraden ruimtelijke vestigingsvoorwaarden en arbeid scores hoog. De voorraad ruimtelijk vestigingsvoorwaarden vertoont wel een daling ten opzichte van 2014. Westland biedt steeds minder ruimte voor nieuwe bedrijven. Hoewel de voorraad kennis een forse verbetering met 10%punten te zien gaf is deze score nog steeds aan de lage kant.

Tabel 6.2 Voorraadscores en de veranderingen daarin over 2014-2018 van de Duurzaamheidsbalans Westland

Duurzaamheid Kapitaal	Voorraad	Score 2018	Score 2014	Vershil
Sociaal-cultureel	Maatschappelijke participatie	47.5	47.5	↕
	Politieke participatie	49.5	50.8	↓
	Woonomgeving	60.8	60.8	↕
	Veiligheid	62.0	47.8	↑
	Onderwijs	66.0	58.0	↑
	Gezondheid	60.0	60.0	↕
	Kunst en cultuur	39.8	40.8	↓
	Economische participatie	53.3	56.8	↓
Ecologisch	Bodem	53.3	40.5	↑
	Water	36.3	29.3	↑
	Afval en grondstoffen	34.5	34.5	↕
	Energie	28.8	20.8	↑
	Natuur en landschap	42.0	40.3	↑
	Hinder en calamiteiten	45.8	42.5	↑
	Lucht	51.3	42.0	↑
Economisch	Concurrentievermogen	66.0	50.8	↑
	Arbeid	64.0	61.3	↑
	Infrastructuur en bereikbaarheid	50.5	44.0	↑
	Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden	61.8	67.0	↓
	Kennis	41.5	31.5	↑

Wanneer naar het vinden van beleidsprioriteiten op basis van het cijfermateriaal wordt gezocht, kan om pragmatische redenen worden gekeken naar die voorraden die lager dan 47.5% scores. Voor 2014 waren dat de volgende voorraden:

- Politieke participatie
- Kunst en cultuur
- Bodem
- Water
- Afval en grondstoffen
- Energie
- Natuur en landschap
- Hinder en calamiteiten
- Lucht
- Infrastructuur en bereikbaarheid
- Kennis

In 2018 zijn van deze 11 voorraden er 4 uit de lijst verdwenen (politieke participatie, bodem, lucht, infrastructuur en bereikbaarheid) en is de situatie bij 4 voorraden flink verbeterd (water, energie, hinder en calamiteiten, en kennis). De meest hardnekkige problemen om te verbeteren blijken te zijn: kunst en cultuur, afval en grondstoffen, en natuur en landschap.

7 Conclusies

7.1 Algemeen beeld

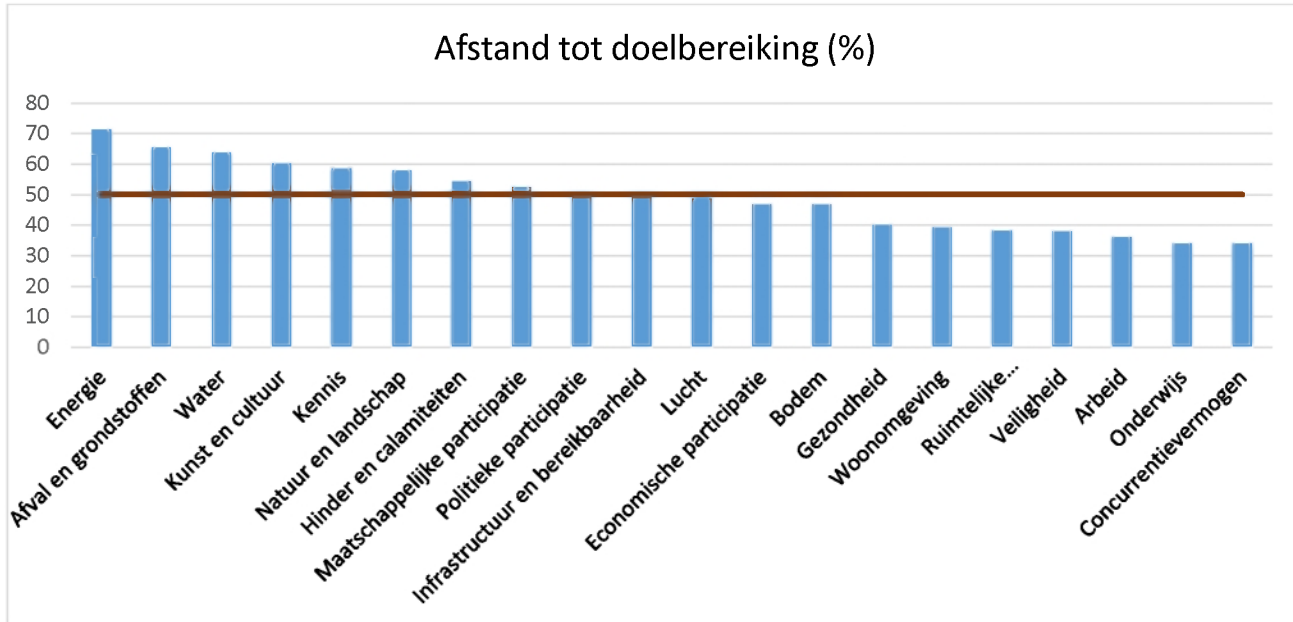
7.1.1 De hoofduitkomst

Het algemene beeld van de Duurzaamheidbalans 2018 van Westland is gunstig, ook in vergelijking met die van vier jaar geleden. In de afgelopen jaren is de totale duurzaamheidscore met 4%punten gestegen van 47 naar 51%punten. Er zijn op vele fronten goede stappen vooruit gemaakt. Economisch en ecologisch was de vooruitgang, met 6%punten elk, groot. In 2018 scoort het economisch kapitaal met 57% het hoogst, gevolgd door het sociaal-culturele kapitaal met 55% en daarna het ecologisch kapitaal dat het met slechts 42% moet doen.

7.1.2 Verschuivingen in de prioritaire voorraden tussen 2014 en 2018

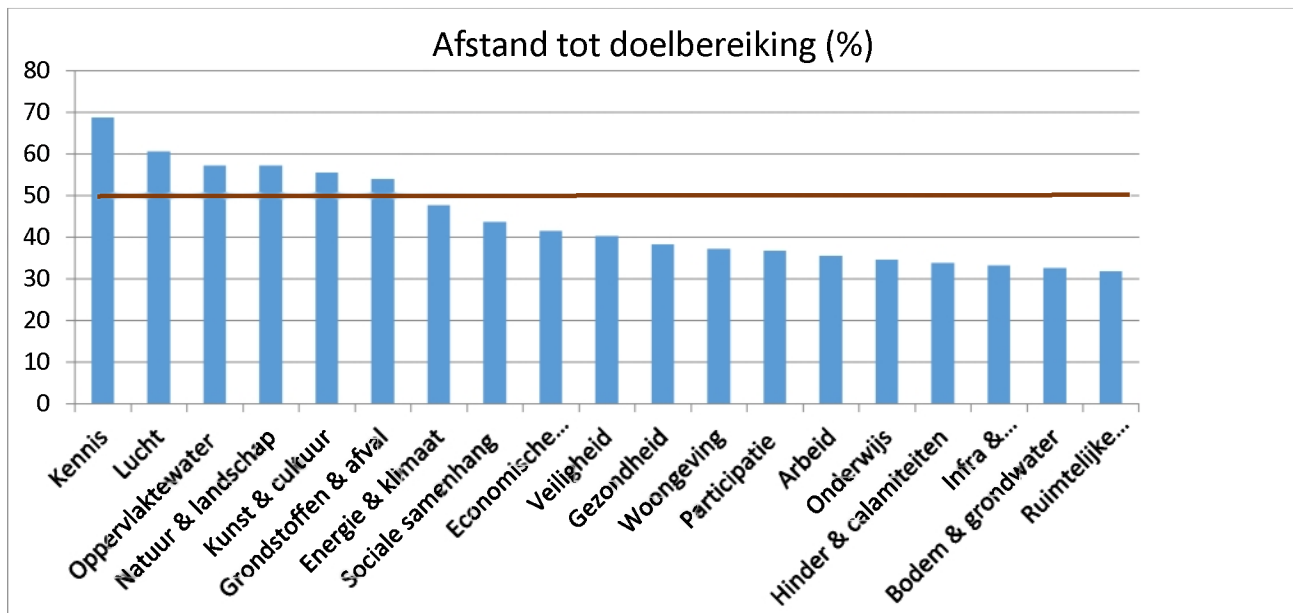
Een meer gedetailleerde kijk op de voorraden laat zien wat er zich in de praktijk afspeelt. Daartoe is in figuur 7.1 een overzicht opgesteld dat niet de duurzaamheidscores toont maar het omgekeerde daarvan, de afstand tot het duurzaamheidsdoel (distance-to-target). Hoe groter deze waarde, hoe groter de nog te leveren beleidsopgave is. Deze figuur toont de voorraden in volgorde van de omvang van de beleidsopgave. Duidelijk komt naar voren dat deze opgave het grootst is bij respectievelijk:

- Energie
- Afval en grondstoffen
- Water
- Kunst en cultuur
- Kennis
- Natuur en landschap
- Hinder en calamiteiten

Figuur 7.1 Voorraden duurzaamheidsbalans Westland 2018 gerangschikt naar de afstand tot het te bereiken duurzaamheidsdoel

Interessant is nu dit lijstje te vergelijken met dat wat bij de eerste balans uit de analyse tevoorschijn kwam. Dit is getoond in figuur 7.2¹²

Figuur 7.2 Voorraden duurzaamheidsbalans Westland 2015 gerangschikt naar de de afstand tot het te bereiken duurzaamheidsdoel

¹² Dit figuur komt uit de duurzaamheidsbalans 2014. De data in dit figuur zijn niet een op een te vergelijken met de data in dit rapport van 2014, hierin zijn namelijk herbewerkingen gemaakt en normeringen veranderd die in bovenstaande figuur niet zijn meegenomen.

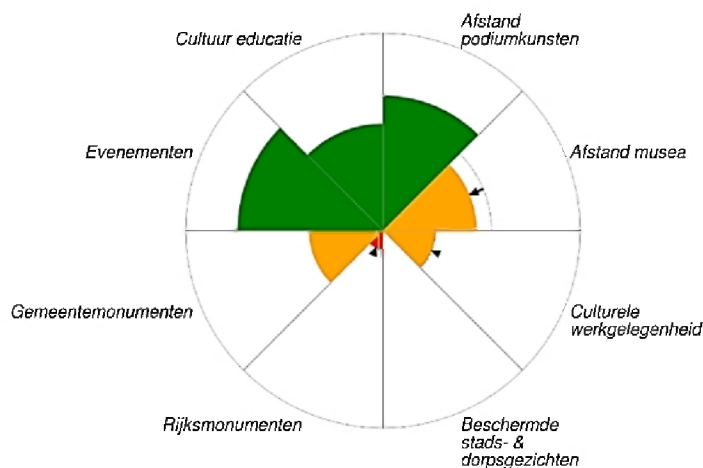
Vergelijking laat zien dat er flinke verschuivingen zijn opgetreden doordat de scores van kennis en lucht flink zijn verbeterd, en die van energie en afval nu als grootste prioriteiten naar voren komen. Bij energie ligt dat mede aan het aangescherpte nationale beleid.

7.2 Scores van de indicatoren met sterkste potentiële beleidsopgaven

In deze paragraaf zal vooral gekeken worden naar de indicatoren die verantwoordelijk zijn voor de in paragraaf 6.2 en in 7.2 genoemde 7 voorraden die in 2018 onder 47.5% scores.

7.2.1 Kunst en cultuur

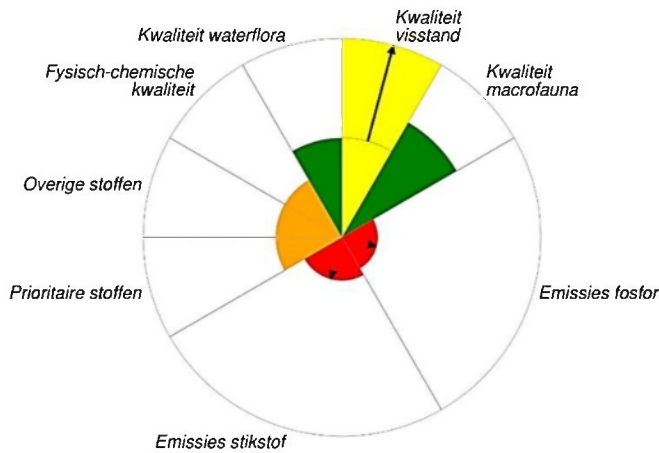
Zoals besproken in paragraaf 3.4 scoort Westland laag op het aantal rijks- en gemeentelijk monumenten. De score op rijksmonumenten is ook nog iets gedaald. De gemeente heeft bij deze indicatoren weinig manoeuvreerruimte, anders dan behouden wat er is. Het aantal beschermde stads- en dorpsgezichten scoort 0. Afstand tot musea en culturele werkgelegenheid zijn ook gedaald de afgelopen jaren. Mogelijk kunnen de scores bij de laatste drie indicatoren worden verbeterd, naast mogelijkheden bij indicatoren die al behoorlijk scores.

7.2.2 Water

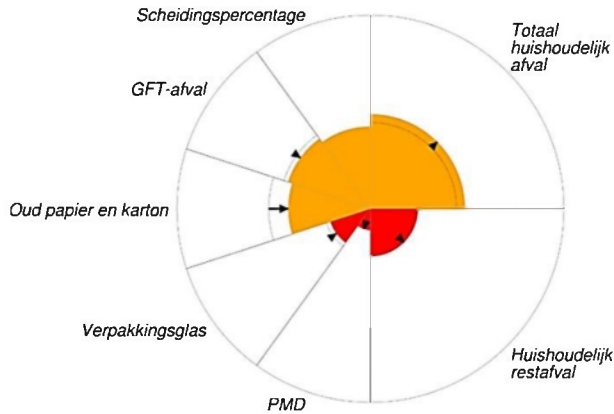
Ondanks de verbeterde kwaliteit van het oppervlaktewater, zoals besproken in paragraaf 4.3, is er nog ruimte voor verdere verbetering door de lozingen

van fosfaat- en stikstofverbindingen beter te controleren en beperken. Gezien de sterk verbeterde visstand is het kennelijk wel gelukt om het vrijkomen van bestrijdingsmiddelen in te perken.

7.2.3 Afval- en grondstoffen

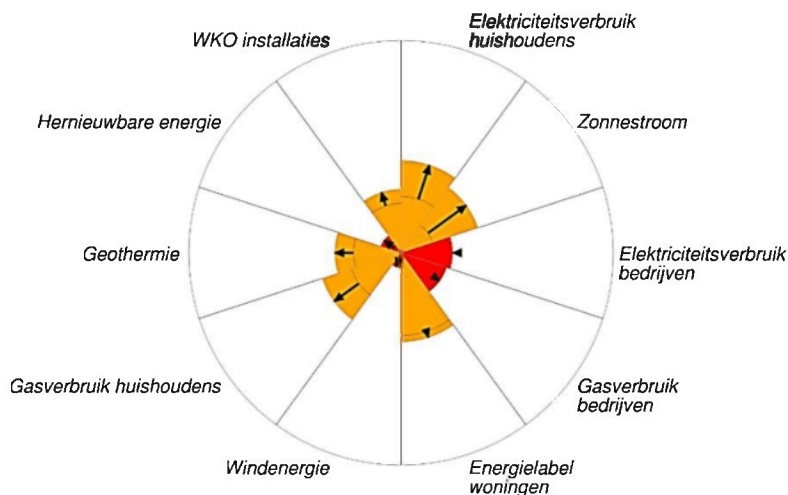
Het is enigszins verbazingwekkend dat de afvalinzameling in Westland achterblijft bij het nationale beeld (paragraaf 4.8). Temeer daar het probleem van diverse grote steden, het door hoogbouw moeilijk gescheiden kunnen inzamelen van huishoudelijk afval, zich in het uit dorpen opgebouwde Westland minder voordoet.

Scheiding van huishoudelijk afval scoort nog steeds matig, de hoeveelheden opgehaald GFT-afval, oud papier en verpakkingsglas vertonen een achteruitgang, op het onderdeel plastic, blik en drankkartons (PMD) is de score zeer ongunstig. De hoeveelheid resterend huishoudelijk restafval is daarom groot. Er liggen hier talrijke aangrijpingspunten om de situatie te verbeteren door bij andere gemeenten in de leer te gaan.

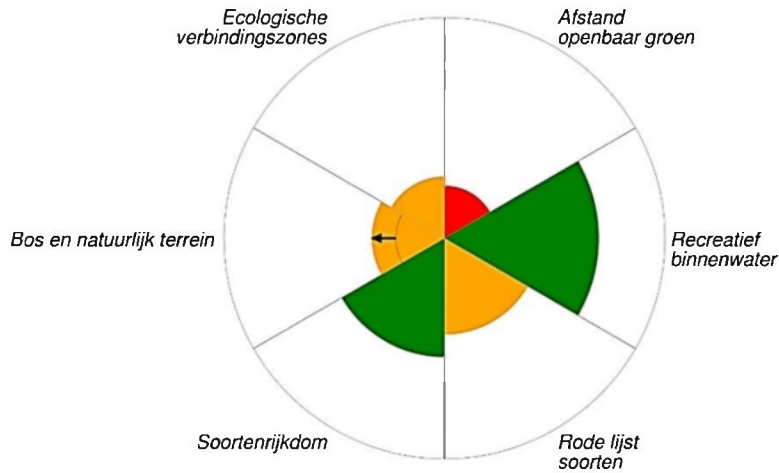
7.2.4 Energie

In paragraaf 4.7 zijn de indicatoren van de voorraad energie en klimaat besproken. Alle indicatoren geven een matige tot zeer ongunstige score te zien die echter wel de afgelopen jaren is verbeterd. Al met al is echter het aandeel hernieuwbare energie nog erg laag en neemt het elektriciteitsverbruik bij bedrijven toe. Windenergie speelt in Westland een verwaarloosbare rol. De innovatie aanpak van geothermie is veelbelovend maar kan nog onvoldoende de andere ongunstige factoren compenseren. Met het oog op het halen van de nationale klimaatdoelen uit het concept klimaatakkoord van juli 2018, staat Westland bij deze voorraad voor de meest urgente opgave uit het totale pallet aan duurzaamheidsdoelen.

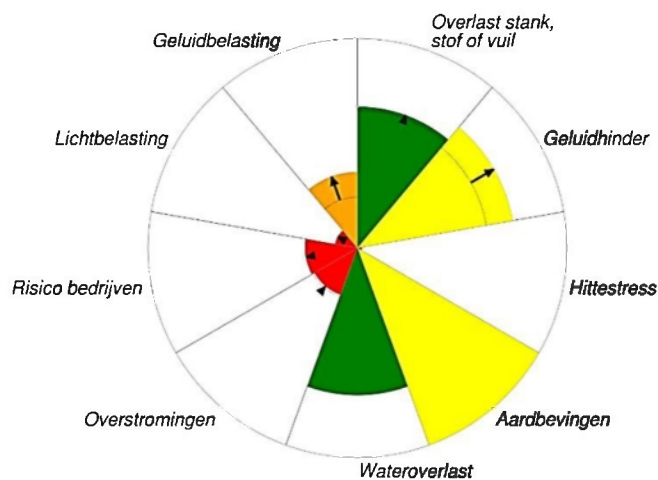
7.2.5 Natuur en landschap

Op basis van wat in paragraaf 4.6 is beschreven is de voortgang bij de voorraad natuur en landschap nog beperkt. Er kunnen nog verdere verbeteringen bij de ecologische verbindingzones worden aangebracht en de afstand tot openbaar groen scoort nog erg ongunstig.

7.2.6 Hinder en calamiteiten

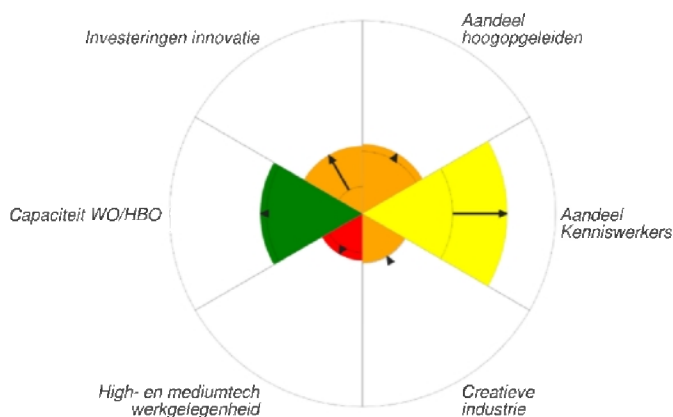
In paragraaf 4.5 is beschreven hoe de voorraad hinder en calamiteiten zich heeft ontwikkeld. Ongunstige scores zijn aangetroffen bij hittestress, lichtbelasting, externe veiligheidsrisico door bedrijven en het overstromingsgevaar. Hittestress is het jaargemiddelde temperatuurverschil dat ontstaat door het hitte-eiland effect. Het overstromingsgevaar is aantal getroffen inwoners per hectare bij een overstroming met middelgrote kans. Lichtbelasting is de lichtemissie per oppervlakte-eenheid. Risico bedrijven is het aandeel landoppervlakte dat onder een 10-6 risicocontour valt.

Een aantal van de genoemde indicatoren zijn te zien als bijverschijnselen van het zijn van een glazen stad. In combinatie met de nabijheid van de grote industriële bedrijven van Rijnmond en van de zee, zijn er meerdere potentiële bedreigingen, waarvan slechts een deel in het bereik van de gemeente zelf ligt. Voor lichtbelasting en hittestress heeft de gemeente de touwtjes evenwel zelf in handen.

7.2.7 Kennis

Paragraaf 5.3 beschrijft de voorraad kennis. Daaruit blijkt dat de relatief lage bijdrage van de zogenaamde creatieve industrie eerder af dan toegenomen is in Westland. Verder is de high- en mediumtech werkgelegenheid nog steeds erg laag in Westland, al is de situatie iets verbeterd. Beide punten zijn belangrijk om te versterken in de komende jaren.

7.3 Samenvatting te verbeteren prioritaire voorraden en bijbehorende indicatoren

In tabel 7.1 zijn de indicatoren die in het bijzonder in aanmerking komen als potentieel te verbeteren aspecten samengevat. Sommige aspecten zijn moeilijk te beïnvloeden, zoals rijksmonumenten, of afhankelijk van maatregelen die op regionaal of nationaal niveau moeten worden getroffen, zoals het tegengaan van overstromingen. Maar het merendeel betreft aspecten waarbij Westland zelf maatregelen kan nemen.

Tabel 7.1 Indicatoren die ongunstig scoren en die potentiële beleidsprioriteiten zijn

Kapitaal/voorraad	Ongunstig scorende indicator (oranje) die soms is verslechterd	Zeer ongunstig scorende indicator (rood)
Sociaal		
Kunst en cultuur	afstand tot musea, culturele werkgelegenheid	Rijksmonumenten, beschermde stads- en dorpsgezichten
Ecologisch		
Water		emissies fosfaat en stikstof
Afval en grondstoffen	GFT, oud papier en karton	PMD, verpakkingsglas, huishoudelijk restafval
Energie		hernieuwbare energie, windenergie, gasverbruik bedrijven, elektriciteitsverbruik bedrijven
Natuur en landschap		afstand openbaar groen
Hinder en calamiteiten		hittestress, lichtbelasting, externe veiligheidsrisico door bedrijven, overstromingsgevaar
Economisch		
Kennis	creatieve industrie	high- en mediumtech werkgelegenheid

Deze tabel dekt niet alle aandachtspunten af omdat hiervoor alleen de 7 meest te verbeteren voorraden zijn gezien.

Ook bij andere voorraden zijn nog verbeterpunten gesignaleerd, zoals beschreven in de hoofdstukken 3 tot en met 5.

Overige rood scorende indicatoren, of oranje scorende indicatoren met een dalende tendens, zijn bij het sociaal-cultureel kapitaal: vertrouwen, eenzaamheid, vermogen huishouden, verpleeghuisbedden, overmatig alcoholgebruik jongeren, kindermishandeling en betaalbare huurwoningen.

Bij het ecologisch kapitaal zijn dit: verhard oppervlak, lucht emissie van CO₂ en van stikstofoxiden.

En bij het economisch kapitaal gaat het om: voorraad bedrijventerrein, leegstand winkelruimte, investeringen bedrijven.

7.4 Vooruitblik

In de eerste balans werd ingegaan op de vraag: Hoe veerkrachtig is Westlands duurzaamheid? Geconstateerd werd dat al de genoemde kenmerken nauw zijn verbonden met de specialisatie van het gebied in een unieke bedrijfstak die tot een groot economisch succes heeft geleid. 'De vraag die dit evenwel oproept is of de voorwaarden aanwezig zijn om dit succes ook in de komende decennia onverkort voort te zetten. Hoe *resilient* is het succes van Westland met de laag opgeleide (beroeps)bevolking, het geringe aandeel starters en de geringe voorraad aan nieuwe bedrijventerreinen? Of zijn deze kenmerken juist de dragers van het succes van deze glazen stad waardoor de unieke situatie van 'een eiland' van welvaart, sociale veiligheid en een tevreden bevolking zich kan blijven handhaven?'

De afgelopen jaren heeft Westland verder gebouwd aan het bestaande economische en sociale succes. Enkele scherpe kanten zoals het opleidingsniveau van de bevolking en van de werkgelegenheid zijn licht verbeterd, het milieu staat er beter bij, maar daar liggen ook nog belangrijke opgaven om de woonomgeving aantrekkelijker te maken. De vraag of de unieke maar daarmee ook wat eenzijdige economische structuur kansen blijft bieden of problemen gaat oproepen in de toekomst is moeilijk te beantwoorden. Vormen van economische diversificatie en het aantrekkelijk zijn voor eigen inwoners en werkers vanuit buurgemeenten kunnen daarbij helpen blijvende hoge duurzaamheidsprestatie te bereiken.

Bijlage 1

Gebruikte indicatoren en hun kenmerken

Sociaal-cultureel kapitaal

Voorraad	Indicator	Definitie	Meeteenheden	Jaar
maatschappelijke participatie	Sociale cohesie	Een rapportcijfer dat de sociale cohesie binnen een regio aangeeft	Score (1-10)	2017
maatschappelijke participatie	Sociale contacten	percentage respondent dat aangeeft vaak of regelmatig contact te hebben met vrienden, familie en burens	Percentage	2013-2015
maatschappelijke participatie	Eenzaamheid	Percentage personen met hoge emotionele/sociale eenzaamheidsscore (volwassenen 19+).	Percentage	2016
maatschappelijke participatie	Vertrouwen	Percentage respondenten dat aangeeft over het algemeen vertrouwen te hebben in andere mensen	Percentage	2013-2015
maatschappelijke participatie	Vrijwilligers	Percentage respondenten dan vrijwilligerswerk doet	Percentage	2016
maatschappelijke participatie	Mantelzorg geven	Percentage van de bevolking dat mantelzorg verleend.	Percentage	2016
maatschappelijke participatie	Actief in vereniging	Aandeel personen van 18 jaar of ouder dat minimaal maandelijks aan een verenigingsactiviteit deelneemt	Percentage	2013-2015
politieke participatie	Politiek actief	Aandeel personen van 18 jaar of ouder dat in de afgelopen 5 jaar aan politieke acties heeft deelgenomen.	Percentage	2013-2015
politieke participatie	Opkomst gemeenteraadsverkiezingen	Gemiddeld opkomstpercentage van de verkiezingen van de gemeenten bij de gemeenteraadsverkiezingen	Percentage	2018
politieke participatie	Opkomst landelijke verkiezingen	Gemiddeld opkomstpercentage in de gemeente bij de landelijke verkiezingen voor de Tweede Kamer	Percentage	2017
politieke participatie	Politiek vertrouwen	Aandeel personen die aangeven "tamelijk veel" of "heel veel vertrouwen" te hebben in de Tweede kamer	Percentage	2013-2015

economische participatie	Langdurige werkloosheid	Het percentage mensen van de potentiële beroepsbevolking dat langer dan een jaar een WW uitkering heeft ontvangen, of dat de maximale WW duur (38 maanden) heeft behaald in het afgelopen jaar.	Percentage	2017
economische participatie	Arme huishoudens	Percentage huishoudens met inkomen onder 105% van het sociale minimum ten opzichte van het totaal aantal huishoudens gedurende 4 jaar of langer.	Percentage	2016
economische participatie	Bijstand	Het gemiddeld aantal personen in de bijstand per jaar relatief aan de gemiddelde omvang van de totale potentiële beroepsbevolking van dat jaar (15-65).	Percentage	2017
economische participatie	Vermogen huishoudens	Percentage huishoudens met een vermogen van 5000 euro of meer	Percentage	2015
economische participatie	Schulden	Aantal huishoudens met een negatief vermogen (exclusief woningschuld)	Percentage	2015
economische participatie	Besteedbaar inkomen	Gemiddeld besteedbaar inkomen per huishouden	Aantal	2017
economische participatie	Schuldentraject	Aantal huishoudens dat vrijwillig een minnelijk traject is aangegaan	Aantal	2017
economische participatie	Participatie wet	Percentage personen dat nog aan het werk is na het volgen van een participatie traject	Percentage	2015
kunst en cultuur	Afstand podiumkunsten	Afstand tot podiumkunsten	km	2015
kunst en cultuur	Afstand musea	Afstand tot musea	km	2015
kunst en cultuur	Rijksmonumenten	Aantal rijksmonumenten per 1.000 inwoners	Aantal per 1.000 inwoners	2017
kunst en cultuur	Gemeentemonumenten	Aantal gemeentemonumenten per 1.000 inwoners	Aantal per 1.000 inwoners	2015
kunst en cultuur	Beschermde stads- & dorpsgezichten	Aantal beschermde stads- en dorpsgezichten per gemeente	Aantal	2017
kunst en cultuur	Culturele werkgelegenheid	Percentage van de werkzame personen dat in de culturele sector werkt	Percentage	2017

Kunst en cultuur	Evenementen	Aantal georganiseerde evenementen per 10.000 inwoners	Aantal	2017
Kunst en cultuur	Cultuur educatie	Aantal leerlingen dat in aanraking komt met binnen schoolse cultuur educatie	Percentage	2017
gezondheid	Levensverwachting	De gemiddelde levensverwachting bij geboorte.	Jaar	2016
gezondheid	Beoordeling van eigen gezondheid	Percentage van de bevolking dat zijn of haar gezondheid als goed beoordeelt.	Percentage	2016
gezondheid	Chronisch ziek	Percentage verzekerden dat gelet op het medicijngebruik een chronische aandoening heeft.	Percentage	2015
gezondheid	Verwarde personen	Aantal verwarde personen per 1.000 inwoners	Aantal per 1.000 inwoners	2017
gezondheid	Onvoldoende bewegen	Percentage inwoners tussen 19 en 65 jaar dat niet voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB).	Percentage	2016
gezondheid	Afstand huisarts	Afstand tot huisartsenpraktijk	km	2016
gezondheid	Afstand ziekenhuis	Afstand tot het ziekenhuis (incl. polikliniek)	km	2016
gezondheid	Medicijngebruik	Percentage personen dat medicijnen gebruikt die vergoed worden door de basisverzekering	Percentage	2016
Gezondheid	Overmatig alcohol gebruik	Percentage inwoners van 18+ dat overmatig alcohol gebruikt	Percentage	2016
Gezondheid	Roken	Percentage inwoners dat rookt	Percentage	2016
Gezondheid	Obesitas	Percentage inwoners met extreem overgewicht	Percentage	2016
Gezondheid	Verpleeghuisbedden	Aantal verpleeghuis bedden per 1.000 inwoners	Aantal	2017
onderwijs	Afstand basisschool	Gemiddelde afstand tot basisschool	km	2016
onderwijs	Afstand voorgezet onderwijs	Gemiddelde afstand tot middelbare school	km	2016
onderwijs	Eindexamencijfer	Gewogen index van het gemiddelde eindexamencijfer	Index	2016/2017
onderwijs	Onvertraagd naar diploma	Percentage leerlingen dat het voortgezet onderwijs doorloopt zonder in één van de (bovenbouw) klassen te blijven zitten.	Index	2015/16

onderwijs	Voortijdig schoolverlaters	Percentage leerlingen (jonger dan 23) dat zonder startkwalificatie het onderwijs verlaat.	Percentage	2016/2017
onderwijs	Jeugdwerkloosheid	Percentage van de Bevolking (15-25 jaar) dat werkloos is.	Percentage	2017
onderwijs	Opleidingsniveau bevolking	Percentage laagopgeleiden	Percentage	2016
Onderwijs	Natuur en milieu educatie	Percentage scholen dat een contract heeft met de gemeenten aangaande natuur en milieu educatie	Percentage	2017
veiligheid	Gewelddelicten	Het aantal geregistreerde gewelddelicten per 1.000 inwoners	Aantal per 1.000 inwoners	2017
veiligheid	Vermogensdelicten	Het aantal geregistreerde vermogensdelicten per 1.000 inwoners	Aantal per 1.000 inwoners	2017
veiligheid	Vandalisme	Het aantal geregistreerde vernielingen en verstoringen per 10.000 inwoners	Aantal per 1.000 inwoners	2017
veiligheid	Jeugdcriminaliteit	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat in aanraking is gekomen met politie of justitie	Percentage	2015
veiligheid	Verkeersonveiligheid	Geregistreerde verkeersongevallen totaal per 1.000 inwoners	Aantal per 1.000 inwoners	2016
veiligheid	Kindermishandeling	Het percentage mishandelde kinderen	Percentage	2014
veiligheid	Onveiligheidsgevoel	Percentage inwoners dat zich 'wel eens' of 'vaak' onveilig voelt.	Percentage	2017
woonomgeving	Tevredenheid woning	Percentage van de bevolking, dat 'tevreden' of 'zeer tevreden' is over de woning	Percentage	2015
woonomgeving	Tevredenheid woonomgeving	Percentage van de bevolking, dat 'tevreden' of 'zeer tevreden' is over de woonomgeving	Percentage	2015
woonomgeving	Tevredenheid winkels	Percentage dat 'tevreden' of 'zeer tevreden' is met de winkels in de omgeving	Percentage	2012
woonomgeving	Afstand dagelijkse voorzieningen	Afstand tot een grote supermarkt of andere winkel voor dagelijkse levensbehoeften.	km	2016
woonomgeving	Migratiesaldo	Het driejarig gemiddelde van het aantal gevestigde personen minus het aantal vertrokken personen per 1.000 inwoners.	Saldo per 1.000 inwoners	2015-2017

woonomgeving	Nieuwbouw woningen	Aantal gereedgekomen woningen per 1.000 woningen	Aantal per 1.000 woningen	2016/2017
woonomgeving	Leegstand woningen	Percentage administratief leegstaande woningen	Percentage	2017
woonomgeving	Betaalbare huurwoningen	Percentage betaalbare huurwoningen	Percentage	2016
Woonomgeving	Gemeentelijke dienstverlening	Cijfer dat inwoners geven aan de gemeentelijke dienstverlening	Rapport cijfer	2017

Ecologische Kapitaal

Voorraad	Indicator	Definitie	Meeteenheden	Jaar
bodem	Humane spoedlocaties	Aantal humane spoedlocaties	aantal	2018
bodem	Spoedlocaties verspreiding	Aantal spoedlocaties met een verspreidingsrisico	aantal	2018
bodem	Ecologische spoedlocaties	Aantal spoedlocaties met een ecologisch risico	aantal	2018
bodem	Verhard oppervlak	Percentage van de oppervlakte dat afgedicht is.	Percentage	2015
bodem	Stikstof depositie	Depositie van stikstof per hectare	mol/ha/jaar	2017
water	Kwaliteit visstand	Percentage waterlichamen waarvan de kwaliteit van de visstand minimaal matig is	percentage waterlichamen	2017
water	Kwaliteit macrofauna	Percentage waterlichamen waarvan de kwaliteit van de macrofauna minimaal matig is	percentage waterlichamen	2017
water	Kwaliteit waterflora	Percentage waterlichamen waarvan de kwaliteit van de overige flora minimaal matig is	percentage waterlichamen	2017
water	Fysisch-chemische kwaliteit	Percentage waterlichamen waarvan de fysisch-chemische kwaliteit minimaal matig is	percentage waterlichamen	2017
water	Overige stoffen	Percentage waterlichamen dat voldoet aan de normen voor overig verontreinigende stoffen	percentage waterlichamen	2017
water	Prioritaire stoffen	Percentage waterlichamen dat voldoet aan de normen voor prioritaire verontreinigende stoffen	percentage waterlichamen	2017
water	Emissies stikstof	Emissie stikstof op het oppervlaktewater per hectare.	kg/ha	2016
water	Emissies fosfor	Emissie fosfor op het oppervlaktewater per hectare.	kg/ha	2016
lucht	Emissie koolstofdioxide	Emissie van koolstofdioxide per inwoner	kg/inwoner	2016

lucht	Emissie stikstofoxiden	Emissie stikstofdioxiden per inwoner	kg/inwoner	2016
lucht	Emissie fijnstof	Emissie fijnstof (PM2.5) per inwoner	kg/inwoner	2016
lucht	Emissie NMVOS	Emissie vluchtige organische stoffen (exclusief methaan) per inwoner	kg/inwoner	2016
lucht	Concentratie stikstofoxiden	Achtergrondconcentratie stikstofdioxiden (NO2).	µg/m ³	2017
lucht	Concentratie ozon	Achtergrondconcentratie ozon.	µg/m ³	2017
lucht	Concentratie fijnstof	Achtergrondconcentratie fijnstof (PM2.5).	µg/m ³	2017
hinder en calamiteiten	Overlast stank, stof of vuil	Percentage mensen dat aangeeft vaak last te hebben van stank, stof en/of vuil.	Percentage bevolking	2015
hinder en calamiteiten	Geluidhinder	Percentage mensen dat aangeeft vaak overlast te ondervinden van geluid in hun buurt.	Percentage bevolking	2015
hinder en calamiteiten	Geluidbelasting	Landoppervlakte belast met een geluidsniveau boven 55 dB.	Percentage oppervlak	2016
hinder en calamiteiten	Lichtbelasting	Emissie van licht.	nW/cm ² /sr	2017
hinder en calamiteiten	Risico bedrijven	Aandeel landoppervlakte dat onder een 10-6 risicocontour valt.	percentage oppervlakte	2018
hinder en calamiteiten	Overstromingen	Aantal getroffen inwoners per hectare bij een overstroming met middelgrote kans.	getroffenen/hectare	2017
hinder en calamiteiten	Wateroverlast	Het percentage gebouwen waar de kans aanwezig is dat er water het huis binnen loopt via de drempel bij een ernstige regenbui	Percentage gebouwen	2018
hinder en calamiteiten	Aardbevingen	Het gemiddeld aantal aardbevingen dat ieder persoon in de gemeente heeft kunnen voelen en waar mogelijk schade van is ontstaan	aantal getroffen per inwoner	2015-2017
hinder en calamiteiten	Hittestress	Jaarlijks gemiddelde temperatuurverschil dat ontstaat door het hitte-eiland effect	graden Celsius	2017
natuur en landschap	Afstand tot openbaar groen	Gemiddelde afstand tot openbaar groen	km	2012

natuur en landschap	Recreatief binnenwater	Gemiddelde afstand tot recreatief binnenwater.	km	2010
natuur en landschap	Bos en natuurlijk terrein	Aandeel bos en natuurlijk terrein	Percentage Oppervlakte	2015
natuur en landschap	Soortenrijkdom	Aantal soorten waargenomen in de gemeente in een periode van 10 jaar	aantal/km2	2006-2016
natuur en landschap	Rode lijst soorten	Aantal bedreigde soorten waargenomen in de gemeente in een periode van 10 jaar	aantal/km2	2006-2016
Natuur en landschap	Ecologische verbindingzone	Percentage gerealiseerde verbindingzones	Percentage	2016
energie	Windenergie	Opgesteld vermogen van windturbines op land per hectare	kW/ha	2017
energie	Zonnestroom	Geplaatst vermogen aan zonnepanelen per hectare	kWpiek/ha	2017
energie	Gasverbruik huishoudens	Gasverbruik huishoudens in m ³ aardgas per jaar	m3	2017
energie	Elektriciteitsverbruik huishoudens	Elektriciteitsverbruik huishoudens	kWh	2017
energie	Energielabel woningen	Gemiddelde energie-index van alle woningen met voorlopige of geregistreerde energie labels.	score	2017
energie	Gasverbruik bedrijven	Gasverbruik bedrijven in 1.000 m ³ aardgasequivalenten per werknemer per jaar.	1000 m3/ 1000 werknemer	2016
energie	Elektriciteitsverbruik bedrijven	Elektriciteitsverbruik bedrijven in 1.000 kWh per werknemer	1000 kWh/ 1000 werknemer	2016
Energie	Geothermie	TJ opgewekt geothermie	TJ	2017
Energie	WKO installaties	Aantal WKO installaties	Aantallen	2017
Energie	Hernieuwbare energie	Percentage hernieuwbare energie	Percentage	2017
afval en grondstoffen	Totaal huishoudelijk afval	Totale hoeveelheid afval per inwoner	kg/inwoner	2016
afval en grondstoffen	Huishoudelijk restafval	Huishoudelijk restafval per inwoner.	kg/inwoner	2016
afval en grondstoffen	GFT-afval	Gescheiden ingezameld GFT afval per inwoner.	kg/inwoner	2016
afval en grondstoffen	Oud papier en karton	Gescheiden ingezameld oud papier en karton per inwoner.	kg/inwoner	2016
afval en grondstoffen	Verpakkingsglas	Gescheiden ingezameld verpakkingsglas per inwoner.	kg/inwoner	2016
afval en grondstoffen	PMD	Gescheiden ingezameld of nagescheiden kunststof	kg/inwoner	2016

		verpakkingsmateriaal per inwoner.		
Afval en grondstoffen	Afvalscheidingspercentage	Percentage gescheiden afval	Percentage	2016

Economisch Kapitaal

Voorraad	Indicator	Definitie	Meeteenheden	Jaar
concurrentievermogen	BRP per hoofd	Verhouding van het BRP per hoofd ten opzichte van het nationaal gemiddelde	Index	2016
concurrentievermogen	Aandeel starters	Percentage starters ten opzichte van het totaal aantal vestigingen	Percentage	2017
concurrentievermogen	Opheffingen	Percentage opheffingen op het totaal aantal vestigingen.	Percentage	2017
concurrentievermogen	Snelgroeiende bedrijven	Percentage snelgroeiende bedrijven	Percentage	2015
concurrentievermogen	Aandeel topsectoren	Het aandeel van werkzame personen in de topsectoren ten opzichte van het totaal aantal werkzame personen.	Percentage	2017
concurrentievermogen	Investerings bedrijven	De verhouding tussen vaste activa en het aantal werkzame personen.	€/werknemer	2016
Concurrentievermogen	Duurzaam inkopen	Percentage wat de gemeente duurzaam inkoopt	Percentage	2017
arbeid	Werkgelegenheidsfunctie	Verhouding tussen aantal banen en de totale beroepsbevolking.	Banen/beroepsbevolking	2017
arbeid	Benutting arbeidspotentieel	Percentage werkzame beroepsbevolking	Percentage	2017
arbeid	Werkloosheid	Percentage van de beroepsbevolking die niet werkend werkzoekende is, ten opzichte van de totale beroepsbevolking.	Percentage	2017
Arbeid	Arbeidsongeschiktheid	Het percentage arbeidsongeschikten	Percentage	2016
Arbeid	Ontgroening en vergrijzing	Het aandeel van 15-25 en 45-75 jarigen in de beroepsbevolking ten opzichte van het nationale gemiddelde.	Index	2017
Kennis	Aandeel hoogopgeleiden	Percentage hoogopgeleiden (HBO of WO) in de potentiële beroepsbevolking (15-75)	Percentage	2017

Kennis	Aandeel kenniswerkers	Het aandeel dat onderzoekers hebben in de totale beroepsbevolking	Percentage	2015
Kennis	Capaciteit WO/HBO	Percentage ingeschreven WO en HBO studenten van de totale bevolking.	Percentage	2017/'18
Kennis	High- en mediumtech werkgelegenheid	Percentage werkzame personen in de creatieve industrie ten opzichte van het totaal aantal werkzame personen.	Percentage	2017
Kennis	Creatieve industrie	Percentage werkzame personen in de creatieve industrie ten opzichte van het totaal aantal werkzame personen.	Percentage	2017
Kennis	Investeringen innovatie	Percentage investeringen van de gemeente in innovatie	Percentage	2017
Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden	Voorraad bedrijventerreinen	Percentage terstond uitgeefbaar bedrijventerrein	Percentage	2018
Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden	Netto/bruto verhouding bedrijventerreinen	Verhouding bedrijfsvloeroppervlak en het uitgegeven grondoppervlak van het bedrijventerrein.	Percentage	2018
Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden	Verouderd bedrijventerrein	Percentage verouderd bedrijventerrein	Percentage	2018
Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden	Werklocaties	Aandeel economische werklocaties in de totale voorraad gebouwen	Percentage	2017
Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden	Leegstand kantoorruimte	Percentage leegstand kantoren	Percentage	2017
Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden	Leegstand winkelruimte	Percentage leegstand winkels	Percentage	2017
Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden	Areaal glastuinbouw	Areaal glastuinbouw		2017
Infrastructuur en bereikbaarheid	Ontsluiting treinstations	Afstand tot treinstation.	km	2016
Infrastructuur en bereikbaarheid	Ontsluiting hoofdwegen	Afstand tot een oprit van een hoofdverkeersweg.	km	2016
Infrastructuur en bereikbaarheid	Schone voertuigen	Percentage schone auto's (Electrisch, plug in hybrid, en hybride)	Percentage	2018
Infrastructuur en bereikbaarheid	Laadpalen	Laadpalen per 1.000 personenauto's	Aantal per 1.000 personenauto's	2018
Infrastructuur en bereikbaarheid	Afstand bushaltes	Gemiddelde afstand tot bushaltes waar op	Meter	2018

		wekdagen minimaal 2 bussen per uur stoppen tussen 08:00 en 20:00		
--	--	--	--	--

Bronvermelding

Sociaal-cultureel Kapitaal	CBS, CBS microdata, POLS, Databank verkiezingsuitslagen, WoON, Nationale zorgatlas, Kiesraad, www.verkiezingskaart.nl, UWV, Maatwerk CBS, Rijksdienst cultureel erfgoed, erfgoed databank, GGD, politie.nl, Elsevier, DUO, inspectie voor het onderwijs, Nationale Zorgatlas, Vektis, Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel, Corpodata DVI, Gemeente Westland
Ecologisch Kapitaal	Verschillende lokale bronnen, Kamerbrieven, European Environmental Agency, CBS, KRW portaal, Emissieregistratie, Inspectie voor de Leefomgeving, RIVM, WoON, NOAA/NGDC, Risicokaart.nl, KNMI, Nationale Databank Flora en Fauna, Rijkswaterstaat, RVO bewerking door ABF Research, Informatiehuis Water, BlueLabel, Windstats.nl, Bosch & Van Rijn, EP-Online, Gemeente Westland
Economisch Kapitaal	CBS, CBS microdata, Kamer van Koophandel, Stichting LISA, IBIS, BAK bewerking PBL (www.clo.nl), Locatus bewerking PBL (www.clo.nl), CROW, Compendium van de Leefomgeving, gfs.ovapi, klimaatmonitor, Gemeente Westland